

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Teologická fakulta

Katedra pedagogiky

Bakalářská práce

ŠKOLA V DOBŘÍŠI V LETECH 1900 – 1950

Vedoucí práce: prof. PaedDr. ThLic. Martin Weis, Th.D.

Autor práce: Táňa Machová

Studijní obor: Pedagogika volného času, kombinované studium

Ročník: 3

2020

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikované práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 25.3.2020

.....

Podpis studenta

Poděkování

Chtěla bych tímto poděkovat především vedoucímu mé práce prof. PaedDr. ThLic. Martinu Weisovi, Th.D., za odborné vedení a poskytnuté konzultace při psaní této bakalářské práce.

Dále bych ráda poděkovala pracovnícím Státního okresního archivu v Příbrami, které mi byly nápomocny při zajištění studijních materiálů.

Děkuji i celé své rodině za velkou podporu poskytovanou po celou dobu mého studia.

Obsah

Úvod	6
1 Historie města Dobříše	7
2 Historie školství v Dobříši	9
3 Škola v Dobříši v letech 1900-1914	11
3.1 Charakteristika období.....	11
3.2 Nová školní budova	12
3.3 Zahájení školního roku	13
3.4 Školní slavnosti a bohoslužby	13
3.5 Školní docházka.....	14
3.6 Zdravotní stav žáků.....	15
3.7 Péče o chudé	15
3.8 Dary škole	16
3.9 Ze života školy.....	16
3.10 Konec školního roku.....	17
4 Škola v Dobříši v letech 1914-1918	18
4.1 Charakteristika období.....	18
4.2 Zahájení a ukončení školního roku.....	19
4.3 Školní slavnosti a bohoslužby	19
4.4 Vliv války na průběh školního roku	19
4.5 Péče o chudé	20
5 Škola v Dobříši v letech 1918–1939.....	20
5.1 Charakteristika období.....	20
5.2 Zahájení a ukončení školního roku.....	22
5.3 Školní slavnosti.....	23
5.4 Tematické týdny	24
5.5 Časopis školní mládeže.....	25
5.6 Knihovna.....	25
5.7 Zdravotní stav žáků.....	25
5.8 Péče o chudé	26
5.9 Dary škole.....	27
5.10 Ze života školy.....	28
5.11 Slib žactva republiky.....	30
6 Škola v Dobříši v letech 1940–1945.....	31
6.1 Charakteristika období.....	31
6.2 Začátek a konec školního roku	32
6.3 Školní slavnosti.....	33
6.4 Vliv války na průběh školního roku	33
6.5 Zdravotní stav žáků.....	35
6.6 Péče o chudé	36
7 Škola v Dobříši v letech 1945–1950.....	37
7.1 Charakteristika období.....	37

7.2	Dopad politických změn na školu v Dobříši.....	38
7.3	Zahájení a ukončení školního roku.....	40
7.4	Školní slavnosti.....	41
7.5	Školní docházka.....	42
7.6	Zdravotní stav žáků.....	42
7.7	Stravovací a vitaminová akce	43
	Závěr	44
	Seznam použitých zdrojů.....	47
	Abstrakt.....	49
	Abstract.....	50
	Seznam příloh	51
	Přílohy.....	52

Úvod

Jako téma bakalářské práce jsem si vybrala historii školy v Dobříši, konkrétně časové období mezi lety 1900 až 1950. Toto téma jsem zvolila na základě jeho souvislosti s mým studijním oborem, kterým je Pedagogika volného času. V současné době v Dobříši žiji a zaujala mě možnost nahlédnout do minulosti školy, která oslavila již 120. výročí svého založení. Cílem mé práce je přinést ucelený pohled na historii školství v Dobříši v daném časovém období. Zaměřím se konkrétně na obecné a měšťanské školy dívčí a chlapecké, později přejmenované na školy národní a střední. Téma bude zasazeno do širších dějinných souvislostí, které se samozřejmě promítaly i do oblasti vzdělávání.

Při zpracování tématu budu čerpat zejména ze školních kronik, uložených ve Státním okresním archivu v Příbrami a literatury, která popisuje historii města Dobříše. Budu popisovat časová období podle jednotlivých historických etap. Nejdříve stručně popíšu historii města a historii dobříšského školství. Dále uvedu krátký popis dějinných událostí vytyčených časových úseků a poté se již zaměřím na samotnou školu a její fungování v letech 1900–1914 a dále ve válečné době 1914–1918. Bude následovat delší etapa let 1918–1939, období 2. světové války, tedy léta 1940–1945 a nakonec období let 1945–1950. V každém z těchto dějinných oddílů se budu věnovat popisu průběhu školního roku, péči o žáky, školním slavnostem a uvedu důležité události v konkrétním školním roce.

V práci tak bude zdokumentováno, jak se proměňovala oblast pedagogiky v souvislosti s historickými událostmi na vybrané škole. Použiji běžnou metodu historické práce, a to přímou a komparativní.

1 Historie města Dobříše

Podle pověsti byla na obchodní cestě, tzv. Zlaté stezce, založena vladykou Dobřichem osada, nesoucí po něm jméno. První písemná zmínka o Dobříši pochází z r. 1252, kdy zde pobýval král Václav I.¹

Ve 14. století Dobříš sloužila jako oblíbené lovecké sídlo českých králů. Karel IV. zde dal vybudovat hrad a také zde pobýval. Kolem hradu se postupně rozrůstala ves. V roce 1421 vypálilo hrad i ves husitské vojsko, neboť Dobříš se řadila k nepřátelům husitství. V roce 1569 přešlo dobříšské panství ze šlechtického držení do majetku české královské komory. V témže roce povýšil tehdejší český král Maxmilián II. Dobříš na městečko. Postupně docházelo k rozsáhlejším opravám hradu a založení pivovaru. Za správcovství Oldřicha Doudlebského z Doudleb byl postaven první kostel na Dobříši.

Pohnutá léta před českým stavovským povstáním charakterizovalo časté střídání hejtmanů. Hrad byl zpustlý a obytná tvrz taktéž. V roce 1630, za třicetileté války, koupil dobříšské panství Bruno Filip, hrabě z Mannsfeldu, nejvyšší lovčí a sokolník v Království českém. V roce 1639 zasáhla Dobříš pohroma, když švédské oddíly vypálily celé městečko. Trvalo léta, než obyvatelé obnovili své zničené usedlosti.

Ve druhé polovině 17. století František Maxmilián, syn Bruna, založil ve Staré Huti železářnu, pro zdejší kraj mimořádně významný podnik a válkou zničené hospodářství se postupně zotavovalo.² Císař Leopold potvrdil v roce 1675 práva městečka a k dosavadním dvěma trhům se přidaly čtyři nové. Bylo uděleno právo pečeti červeným voskem a upřesněn městský znak, ve kterém jsou vyobrazeny dvě věže a mezi nimi uprostřed brány stojící sv. Tomáš s oštěpem. Došlo k přestavbě zámku a v opraveném kostelíku vznikla rodinná hrobka Mannsfeldů. Ze 17. století máme první zmínky o židovské obci. Z tohoto období také pocházejí náhrobky na židovském hřbitově na severním okraji města.³ V roce 1680 udeřila na Dobříš morová epidemie. Pochovávalo se na tomu určených místech, tzv. morových hřbitovech. Pokračoval růst panského velkostatku, jehož rozsah Mannsfeldové plánovitě zvětšovali.⁴ Do období vlády Jindřicha Pavla z Mannsfeldu spadá stavba zámku, jako nejvýznamnější památky Dobříše.⁵

¹ OLIČ, M. *Dobříš: město na Zlaté stezce*, s. 17.

² Tamtéž, s. 19-26.

³ Tamtéž, s. 30-31.

⁴ Tamtéž, s. 32-33.

⁵ Tamtéž, s. 36.

V roce 1775 došlo ke spojení rodu a erbu knížat z Mannsfeldu a Colloredo. S těmito jmény jsou pak spojeny další osudy Dobříše do dnešních dob.⁶

Ve druhé polovině 18. století se město dále rozvíjelo. Byla postavena synagoga, kostel Nejsvětější Trojice a nová radnice.⁷ V 19. stol. fungovaly hutě, železárny, pila, lihovar, pivovar i menší továrny. Zřídila se poštovní stanice, telegrafní úřad a v roce 1897 železnice z Dobříše do Prahy. Rozvíjely se i místní živnosti, zvláště obchodní a hostinské. V roce 1865 byla jako nejvýznamnější obor zdejšího průmyslu zahájena výroba rukavic. Ve 2. polovině 19. století se město stalo sídlem okresního soudu, okresní samosprávy a berního úřadu.⁸ Ke konci století byla postavena nová školní budova na Komenského náměstí. Předtím byly školy rozmístěny ve více budovách po městě.⁹ Na Dobříšsku vznikaly první spolky, např. sportovní, divadelní, pěvecké, hudební, učitelské a jiné.

Počátkem 20. století byl v Dobříši vybudován vodovod a také elektrárna, jako první zdroj osvětlení města.¹⁰ Před první světovou válkou byla postavena nová synagoga a chudobinec. Jako první v mocnářství vznikl ve škole roku 1914 útulek pro děti zaměstnaných rodičů.¹¹ V roce 1919 byla postavena budova sokolovny a následovala stavba evangelického kostela a Masarykova sanatoria, léčebného ústavu pro choroby nervové a vnitřní. I po provedení reformy za první republiky zůstal majetek Colloredo-Mannsfeldů nejdůležitější ekonomickou jednotkou Dobříšska. Mezi dvěma světovými válkami mělo město 3 893 obyvatel a 735 domů.¹²

Období heydrichiády mělo dopad i na Dobříš. Se svou rodinou byl popraven starosta města Alois Schart za nedovolené držení zbraní. Ve stejném roce bylo z Dobříše a okolí odvezeno vlakovými transporty židovské obyvatelstvo do Terezína a dále pak většina z nich do likvidačního tábora Malý Trostinec. Jako jeden z posledních dobříšských Židů byl popraven v koncentračním táboře v Dachau MUDr. Richard Frankl.¹³

⁶ OLÍČ, M. *Dobříš: město na Zlaté stezce*, s. 49.

⁷ Tamtéž, s. 51-52.

⁸ Tamtéž, s. 56-79.

⁹ Tamtéž, s. 92.

¹⁰ Tamtéž, s. 80.

¹¹ *1. ZÁKLADNÍ ŠKOLA DOBŘÍŠ; Historie školy* [Online]. © 2020 [Citace: 10. 1. 2020]. Dostupné z: <http://1zs.dobris.cz/356-2>.

¹² OLÍČ, M. *Dobříš: město na Zlaté stezce*, s. 118.

¹³ KADLEC, P. *Rukavice Dobříš: židovský odkaz městu: 1865-1950*. Dobříš: nákladem vlastním, 2016, s. 194.

Brzy po konci 2. světové války došlo ke konfiskaci majetku Colloredo-Mannsfeldů a dobříšský zámek se stal centrem činnosti českých spisovatelů.¹⁴ V roce 1948 byla vybudována továrna na výrobu rukavic.¹⁵ V druhé polovině 20. století vzniklo mnoho zařízení pro sportovní i kulturní vyžití.

Dnes žije v Dobříši téměř devět tisíc obyvatel. Malebné městečko je hojně navštěvováno turisty.

2 Historie školství v Dobříši

*„Temná rouška zastírá zrak náš a nedovoluje nahlédnouti v doby dávno minulé, abychom vypátrali počátek veřejné školy Dobříšské.“*¹⁶ Městské zápisky z dob minulých popisují i méně důležité budovy, nežli byla škola, a tudíž se můžeme domnívat, že ještě v 17. století škola v Dobříši nebyla. Věda a umění kvetly jen v kláštrech nových řádů. Zde jím byl klášter templářů. Tehdy do klášterní školy chodili jen lidé, kteří potřebovali vzdělání pro své budoucí povolání. Máme informace, že v 15. století bylo v podbrdském kraji několik městských škol, kam mohli dobříšští, kteří své školy neměli, docházet.¹⁷

*„Škola Příbramská, jakož i ostatní hluboce upadly válkou třicetiletou. Sužovaný lid v katolickém Podbrdí o vzdělání se nestaral. Bídňě hájiv sotva svého života.“*¹⁸ Dobříš, Knín, Mníšek i jejich okolí byly r. 1639 vypáleny švédskými vojsky. Tou dobou pečovali o vzdělání zámečtí kaplani. Na soukromé vyučování mohli mít vliv otcové jezuité, kteří přišli na Svatou Horu u Příbrami.¹⁹

Na Dobříši se dělil o výuku zámecký kaplan s knížecími kantory – varhaníky. Kněží učili náboženství a učitelé chrámové hudbě, zpěvu a počátkům umění literárního. Tento způsob učení trval až do roku 1734, kdy byla založena nová dobříšská fara, ve které vznikla i farní škola. První známá školní budova byla nevelké přízemní stavení v čp. 110. Škola byla do r. 1820 jednotřídní, poté do r. 1853 dvoutřídní a do r. 1864 trojtřídní. Městskou radou byla na c. k. okresní úřad podána žádost o navýšení počtu tříd na čtyři.

¹⁴ OLIČ, M. *Dobříš: město na Zlaté stezce*, s. 149.

¹⁵ Tamtéž, s. 152.

¹⁶ Státní okresní archiv Příbram (dále SOkA Příbram), fond 1. Základní škola Dobříš, *Školní kronika obecné školy pro chlapce v Dobříši 1868-1939*, originál, rukopis., s. 33.

¹⁷ SOkA Příbram, *Školní kronika obecné školy pro chlapce v Dobříši 1868-1939*, s. 33.

¹⁸ Tamtéž, s. 34.

¹⁹ Tamtéž, s. 34.

Žádost byla vyřízena kladně. V následujících letech se dostalo škole pochvalného posouzení od c. k. zemského školního rady Jana Pátka.²⁰

V Pražské ulici stával dřevěný dům, obydlí prvního oprávněného učitele Josefa Jeremiáše, který přišel do Dobříše v r. 1789. Postupem času budova pro všechny žáky nestačila a vyučovalo se po domech. Židovští obyvatelé koupili r. 1838 domek pro svou vlastní školu.²¹

V r. 1856 byla škola již o třech třídách. Řídícím učitelem byl Václav Jabulka, který učil celkem 54 let. Dne 10. října 1864 se začalo učit v upravené dvoupatrové školní budově. Byli jmenováni další dva učitelé – Josef Jedlečka a Vojtěch Kryšpín a pro dívky učitelka Marie Kašprová. Počet žáků se rychle rozrůstal, stejně jako chápání významu školy. V r. 1882 měla dobříšská škola pod jednou správou čtyři třídy chlapecké, které čítaly 364 žáků a čtyři třídy dívčí, kam docházelo 376 žákyň. Pro takový počet žáků již byla škola nedostačující, a proto obec koupila Steitfeldovský dvůr, kde měla být postavena nová škola. Původní škola se mezitím rozrostla na pět tříd. Bylo nutné urychleně sehnat finanční prostředky, plány a povolení pro stavbu nové školy. Rozpočet byl stanoven na 102 tisíc zlatých, z toho 12 tisíc zlatých daroval kníže Colloredo-Mannsfeld a 90 tisíc zlatých bylo půjčeno od Zemské banky na 4% úrok.²²

Dne 28. září 1899 byla slavnostně otevřena nová škola. Stará školní budova v Pražské ulici byla propůjčena pokračovací škole, která měla v r. 1900 120 žáků a 4 učitele. V každé třídě probíhalo vyučování 9 hodin týdně, s finančním nákladem 2 225 korun. Výdaje hradilo celkem devět institucí. Žáci se zde učili 24 různým řemeslům a živnostem. V roce 1901 koupil budovu za 18 tisíc korun František Heinz. Pokračovací škola zde fungovala i nadále, s počtem 120 až 140 žáků a 6 učitelů. Vyučovací dny byly v neděli od 8 do 12 hod., v pondělí, úterý a ve čtvrtek od 16 do 18 hod. Vyučovalo se odborným předmětům – živnostenským počtům, účetnictvím, občanské nauce, měřičství, rýsování, technologii kovů, nauce o látkách a dalším. Docházka i kázeň byly uspokojivé, dvojek z chování prý bylo „jen“ 22 %. Při každém výročí školy se konala výstava prací žáků. O 25. výročí školy bylo vystaveno 117 předmětů, pocházejících z výroby 67 učňů a za dva dny se přišlo podívat 2 200 návštěvníků. Do roku 1914 absolvovalo průmyslovou školu přes 1 500 učňů.²³

²⁰ SOkA Příbram, *Školní kronika obecné školy pro chlapce v Dobříši 1868-1939*, s. 35-36.

²¹ OLIČ, M. *Dobříš: město na Zlaté stezce*, s. 55.

²² Tamtéž, s. 91.

²³ Tamtéž, s. 92-93.

Roku 1912 byla rozšířena nová měšťanská škola o IV. ročník. Náklady hradilo město Dobříš. Na dívčí škole byl zaveden hospodyňský kurz, který probíhal 8 hodin týdně. V roce 1913 byla v Dobříši otevřena hudební škola J. Korejse, kde se vyučovalo zpěvu, hudební teorii, hře na housle, klavír a varhany.²⁴

Dne 21. dubna 1948 byl schválen zákon o základní úpravě jednotného školství. Od září 1948 se z obecných škol staly školy národní (pro děti od 6 do 11 let), měšťanské školy byly s nižšími ročníky gymnázií sloučeny ve střední školy (pro žáky ve věku 11-15 let). Gymnázia a další střední školy byly zkráceny na 4 roky. V Dobříši byly zrušeny čtyři školy: obecná škola chlapecká, obecná škola dívčí, měšťanská škola chlapecká a měšťanská škola dívčí. Ke dni 1. září 1953 vznikla jedenáctiletá střední škola, do které se sloučily obě národní a střední školy, vedené jedním ředitelem a uceleným učitelským sborem (22 tříd, 28 učitelů). V roce 1960 nový zákon o soustavě výchovy a vzdělávání prodloužil povinnou školní docházku na 9 let (základní devítiletá škola) a střední vzdělání z 11 na 12 let. Byly obnoveny všeobecně vzdělávací střední školy, později gymnázia. Gymnázium Karla Čapka na Dobříši, původně umístěné v budově bývalé chlapecké a dívčí měšťanské školy na Komenského náměstí, přesídlilo v roce 1965 do jednoho z pavilónů nově otevřené 2. základní devítileté školy. V roce 1982 škola získala samostatnou budovu.²⁵

3 Škola v Dobříši v letech 1900-1914

3.1 Charakteristika období

V popisovaném období, tedy na počátku 20. století, byli Češi v rámci habsburské monarchie předními producenty průmyslové výroby. Objevila se nová odvětví – energetické, elektrotechnické, zbrojní a známá se stala jména jako např. Emil Škoda, jehož závody v Plzni zahrnovaly největší zbrojovku monarchie, zakladatel kladenských oceláren Karl Wittgenstein, pražští průmyslníci Ringhofferové se svou strojírnou na Smíchově, Liebigové, kteří ovládali textilní průmysl na Liberecku a mnozí další. Měnila se podstata čelních podniků, které byly akcionovány. Začala se měnit i krajina českých zemí. V dosud převládajících zemědělských oblastech vznikala nová centra, aglomerace

²⁴ OLIČ, M. *Dobříš: město na Zlaté stezce*, s. 92 – 93.

²⁵ *Osmileté a čtyřleté gymnázium | Gymnázium Karla Čapka, Dobříš* [online]. Copyright © Gymnázium Karla Čapka Dobříš, 1998 [cit. 18.02.2020]. Dostupné z: <https://www.gymkc.cz/historie.html>.

a v souvislosti s tím i nové společenské vrstvy. Docházelo k rozvoji veřejných komunikací a k dalším pozitivním změnám.²⁶

Zásluhou školských reforem z konce 60. let 19. století fungovala na našem území rozsáhlá síť základního školství. Po ukončení obecné školy postupovaly děti do školy měšťanské a dále pak mohly pokračovat studii klasického či reálného gymnázia, reálky, obchodní akademie nebo jiné odborné školy. Gymnázia připravovala studenty na univerzitní studium, obchodní akademie vzdělávala budoucí podnikatele či úředníky. České země se řadily do oblastí s nejvyšší gramotností a vyšší vzdělání už také bylo daleko přístupnější.²⁷ Fungovaly spolky jako tělovýchovný Sokol, pěvecký spolek Hlahol a mnohé další, které umožňovaly veřejnosti podílet se na různých aktivitách a měly také roli osvětovou a informační. Na přelomu 19. a 20. století byl historismus nahrazen novým uměleckým slohem – secesí a do českého umění vstoupily umělecké disciplíny jako symbolismus, impresionismus a naturalismus. Vznikaly nové časopisy a revue.²⁸

V roce 1913 vrcholila komplikovaná situace mezi českou a německou společností v Čechách a císařskými patenty bylo ukončeno působení českého zemského sněmu. Následující rok došlo k atentátu na následníka habsburského trůnu a krátce poté vyhlásilo Rakousko-Uhersko válku Srbsku.²⁹

3.2 Nová školní budova

Na školní rok 1899/1900 bylo naplánováno dokončení stavby nové školní budovy. C. k. zemská školní rada vnesením ze dne 28. prosince 1898 č. 41597 povolila, aby měšťanská škola chlapecká a měšťanská škola dívčí v Dobříši, byly otevřeny počátkem školního roku 1899/1900 prvními třídami. Otevření druhých tříd bylo plánováno na školní rok 1900/1901 a zavedení třetích tříd pak na školní rok 1901/1902. „*Obě školy bude spravovat ředitel měšťanské školy chlapecké v Dobříši, jehož funkční přídavek bude 200 zl. ročně a po otevření třetích tříd se zvýší na 250 zl. ročně.*“³⁰ V památný den patrona země České sv. Václava byla dne 28. září 1899 slavnostně posvěcena a odevzdána nová školní budova, v níž byly umístěny měšťanská škola chlapecká a dívčí a obecná škola chlapecká a dívčí. Slavnosti se účastnili zeměpanští hodnostáři, knížecí úředníci, zástupci

²⁶ DIESTLER, R., JÚZLOVÁ, J. *České dějiny v kostce*, s. 204-205.

²⁷ BĚLINA, P., RAK, J., POKORNÝ, J. et al. *Dějiny země koruny české II.*, s. ; 132

²⁸ DIESTLER, R., JÚZLOVÁ, J. *České dějiny v kostce*, s. 209-211.

²⁹ Tamtéž, s. 214.

³⁰ SOKA Příbram, *Školní kronika obecné školy pro chlapce v Dobříši 1868-1939*, s. 231.

obce, školní rady i městské radnice, učitelé i žáci. Od školy se průvod i s přihlížejícími místními a přespolními obyvateli přesouval do chrámu Páně za zvuků kapely, kterou tvořilo 42 žáků, v čele s učitelem Josefem Krausem.³¹

V kostele promluvil dobříšský farář František Klíma na téma „Velik jest rozum – vyšší Bůh, mocné tělo – vyšší duch.“ Po mši svaté se všichni vrátili zpátky ke škole, kde městský radní a předseda odboru pro stavbu školy Ludvík Kopáček předal klíče od školy purkmistru Železnému. Následovalo svěcení učeben a křížů všech tříd knížecím arcibiskupem, vikářem a děkanem příbramským Ant. Vojáčkem. Pěvecké spolky zapěly papežskou hymnu. Z pódia před školou promluvil okresní školní inspektor František Šafránek, který nabádal rodiče, aby své děti posílali pravidelně do školy. Byla svolána sláva císaři a zazněla rakouská hymna. Dobříšský purkmistr odevzdal klíče od školy jejímu řediteli Františku Fričovi a svolal slávu škole. Pan ředitel pak ještě pronesl závěrečnou řeč a zahrála školní kapela.³²

Škola byla rozdělena na dvě části – pro chlapce a pro dívky. Obě části měly 5 učeben pro obecnou školu a 3 učebny pro měšťanskou školu, společnou tělocvičnu, kreslírnou a dále 2 nadpočetné třídy, kde byly umístěny dva ročníky pokračující průmyslové školy, která byla k chlapecké obecné škole připojena od r. 1888. Škola měla také svou knihovnu.³³

3.3 Zahájení školního roku

Popis začátku školního roku se v kronikách opakuje a jeho průběh se v daném časovém období shoduje. Školní rok byl zahajován v polovině měsíce září bohoslužbami. V kronice je zapsáno: „*Poté navrátila se školní mládež do svých tříd, kde uvedena jí na paměť nastávající povinnost a povzbuzena k pilné návštěvě školní, načež rozděleno žactvo do jednotlivých tříd, dle usnesení závěrečné místní konference.*“³⁴

3.4 Školní slavnosti a bohoslužby

Učitelé i žáci se každý rok účastnili státních slavností, služeb Božích, a to v den jmenin a narozenin císaře a krále Františka Josefa I. a v den jmenin zesnulé císařovny Alžběty.³⁵

³¹ SOkA Příbram, *Školní kronika obecné školy pro chlapce v Dobříši 1868-1939*, s. 237.

³² OLIČ, M. *Dobříš: město na Zlaté stezce*, s. 92 – 93.

³³ SOkA Příbram, *Školní kronika obecné školy pro chlapce v Dobříši 1868-1939*, s. 239.

³⁴ SOkA, Příbram, *Školní kronika měšťanské školy chlapecké v Dobříši 1859-1940*, s. 15.

³⁵ Tamtéž, s. 15.

Mezi náboženské slavnosti můžeme zařadit zkoušky z katolického náboženství, které podstupovali žáci za přítomnosti příbramského děkana Hrdličky a v roce 1912 dokonce za účasti pražského arcibiskupa. Ten dětem uděloval svátost sv. biřmování. Někteří žáci byli také několikrát v roce u sv. zpovědi a sv. přijímání a každou neděli a ve svátky se účastnili mše svaté. V letních měsících chodili na mši o 7 hodině ranní, před vyučováním.³⁶ Dobříšská škola se účastnila v době před žněmi procesí do polí, jehož cílem byla kaplička či křížek, kde se prosilo za bohatou úrodu. Děti byly rády, že si odpočinou od vyučování, neboť se chodilo ve všední den dopoledne.³⁷

Pravidelně se konala tzv. Stromková slavnost, za hojné účasti občanů, městské i místní školní rady. Význam těchto slavností zdůrazňoval ve svém proslovu ředitel školy. Promlouval o důležitosti sázení a ochrany stromů, nabádal ke zřizování budek a krmítek pro ptactvo a také poskytoval návody na pěstování květin za okny. Dne 6. dubna 1905 zasadili žáci před školou při Stromkové slavnosti lípy, které byly pojmenovány po našich významných vlastencích a v roce 1908 vysázeli na Riegrově náměstí stromořadí, které dostalo název „Jubilejní“. Před vchodem do školy byla založena botanická zahrádka.³⁸

V prosinci se konaly za podpory Krejcarového spolku „Slavnosti vánočního stromku“. Chudá školní mládež byla podarována většinou šatstvem, obuví a vánočkou.³⁹

Na žádost Zemské komise pro ochranu dětí a péče o mládež nařídila zemská školní rada pořádání „Dětského dne“, který byl poprvé uskutečněn dne 2. prosince 1910, jako upomínka na slavný den, kdy usedl císař a král na trůn. Žáci přednášeli básně, zpívali a hráli na hudební nástroje. Následoval proslov ředitele a zpěv hymny. Školní slavnost se opakovala vždy o několik dnů později pro veřejnost. Výtěžek slavnosti byl zaslán Zemské komisi v Praze.⁴⁰

Každoročně navštěvoval a prohlížel školu pan okresní školní inspektor, který svým podpisem potvrzoval i kontrolu kroniky.

3.5 Školní docházka

Ve školních kronikách je za každý školní rok vypracovaná statistická tabulka, ve které je uveden počet žáků jednotlivých tříd, z toho počet žáků katolického, evangelického či

³⁶ SOkA, Příbram, *Školní kronika měšťanské školy chlapecké v Dobříši 1859-1940*, s. 60.

³⁷ RYS, A. *Vzpomínky na Dobříš*, vydala Městská knihovna Dobříš, 2014, s. 29.

³⁸ SOkA Příbram, *Školní kronika měšťanské školy chlapecké v Dobříši 1859-1940*, s. 41.

³⁹ Tamtéž, s. 13.

⁴⁰ Tamtéž, s. 56.

izraelského vyznání. U každé třídy je zapsáno jméno třídního učitele. Ukázka této evidence je uvedena v příloze VI. „Záznam docházky v kronice měšťanské chlapecké v Dobříši, r. 1915/16.“⁴¹

3.6 Zdravotní stav žáků

V každém školním roce se objevuje v kronikách zápis o zdravotním stavu žáků, kteří byli nejčastěji sužováni záškrtem, spalou, spalničkami, planými neštovicemi a záduchovým kašlem. V červnu probíhalo očkování dětí obvodním lékařem.⁴²

3.7 Péče o chudé

V rámci péče o chudé byly pořádány sbírky a různé kulturní akce, za účelem předání vybrané částky potřebným. Nejčastěji se nadělovalo o vánočních svátcích, a to hlavně oblečení, boty, jídlo a knihy. Mezi nejaktivnější dárce patřil Krejcarový spolek. Jednalo se o hostinskou společnost, která z útraty odváděla do pokladny malý obnos a ten se jednou ročně použil na úhradu nadílky.⁴³ Sociální citění mělo také zámecké panstvo a o Vánocích rozdávala dárky sama kněžna.⁴⁴

Pomáhaly i další městské spolky a také školní kuchyně. V r. 1902 byl přičiněním paní Marie Lepšíkové, manželky dobříšského c. k. notáře a zásluhou ředitele školy pana Fr. Friče, zřízen při škole polévkový ústav, předchůdce školní jídelny. Hned první rok svého chodu, od 17. listopadu 1902 do 31. března 1903, bylo vydáno přespolní a chudé školní mládeži 9 066 půllitrových porcí teplé polévky.⁴⁵ V r. 1904 dostávalo jídlo 180 dětí čtyřikrát týdně. Porce byly půllitrové a hrazeny byly ze sbírek a daní.⁴⁶ Ve školním roce 1906/1907 vydala polévkárna od 20. listopadu do 23. března již 12 000 půllitrových porcí polévky 200 dětem.⁴⁷

Na Dobříši fungovala i tzv. „knížecí lidová kuchyně“. Zde se také vydávala polévka a kněžna tu poskytovala starším děvčatům možnost učit se vařit pod jejím dozorem.⁴⁸

⁴¹ SOkA Příbram, *Školní kronika měšťanské školy chlapecké v Dobříši 1859-1940*, s. 85.

⁴² Tamtéž, s. 15.

⁴³ Tamtéž, s. 13.

⁴⁴ Tamtéž, s. 20.

⁴⁵ Tamtéž, s. 23.

⁴⁶ Tamtéž, s. 28.

⁴⁷ Tamtéž, s. 40.

⁴⁸ OLÍČ, M. *Dobříš: město na Zlaté stezce*, s. 85-86.

3.8 Dary škole

Každý rok se našli dobrodinci, kteří předali škole mnohdy zajímavé dary. Např. ve školním roce 1901/1902 obdržela škola od hostů Heinzova hotelu skioptikon, drobnohled a zarámování 32 Doležalových obrazů v ceně 244 K. Dobříšský měšťan Václav Vokurka daroval chlapeckým školám 2 olejomalby a nástěnné hodiny. Z následujících školních let zaujmou tyto dary: kníže Colloredo z Mannsfeldu daroval škole vycpanou labuť zpěvavou a včelojeda k vycpání, p. Fr. Kott z Pole věnoval 40 ks mořských ryb, V. Fryček vycpané lasičky, Zemský ústřední spolek úl a včelařské náradí. Škola dostávala i peněžní dary, zejména od pěveckého spolku Zvonař, okresního výboru v Dobříši, Občanské záložny, místní školní rady a Krejcarového spolku.⁴⁹

3.9 Ze života školy

Pro představu o dění ve škole v prvních letech 20. století uvedu několik informací z kronik té doby.

Ve školním roce 1900/1901 byly vydány pokyny ke klasifikaci zpěvu u dětí, které nemají hudební sluch, a postup k výcviku dětí, aby v případě požáru dovedly rychle opustit školu.⁵⁰ Novým zákonem o úpravě učitelských platů bylo všem definitivním učitelům na obecné škole stanoveno služné 1 600 K.⁵¹ Dne 14. září 1902 byla správou definitivně oddělena chlapecká škola od dívčí a veškeré úřední spisy, knihy i pomůcky týkající se dívčí školy byly odevzdány zatímnímu řediteli panu Josefu Zvoníčkoví.⁵²

Ve školním roce 1906/1907 přináší školní kronika zprávu o významné návštěvě v Praze: „*Jeho Veličenstvo Nejmilostivější císař a král náš navštívil různé české podniky průmyslové, budovy a ústavy veřejné a také české školy obecné a měšťanské v Praze u sv. Vojtěcha, v Karlíně, Vinohradech a na Smíchově a položil základní kámen k novému mostu z Mikulášské třídy na Letnou, který ponese jméno vznešeného mocnáře.*“⁵³

Učitelský sbor přišel r. 1907 o svého kolegu: „*Bývalý dlouholetý člen sboru našeho p. František Mach dne 11. ledna po krátké nemoci dokonal trnitou pouť pozemní. Věnoval*

⁴⁹ SOkA Příbram, *Školní kronika měšťanské školy chlapecké v Dobříši 1859-1940*, s. 17.

⁵⁰ Tamtéž, s. 12.

⁵¹ SOkA Příbram, *Školní kronika obecné školy pro chlapce v Dobříši 1868-1939*, s. 240-241.

⁵² SOkA Příbram, *Školní kronika měšťanské školy chlapecké v Dobříši 1859-1940*, s. 21.

⁵³ Tamtéž, s. 38.

celý svůj život škole. Dne 13. ledna za hojně účasti doprovázen k poslednímu odpočinku. Odpočívá v pokoji, milý druhu náš“⁵⁴

28. listopadu 1907 se žáci i učitelé zúčastnili slavného převězení zdejšího chrámu Páně, jež vykonal kníže-arcibiskup, kardinál pražský. Chrám byl opraven s velikým přispěním paní kněžny Yvony z Mannsfeldu.⁵⁵

V prosinci 1908 byla uspořádána výstava knih, jako inspirace dárků pod stromeček.⁵⁶ Na škole se také konalo poplachové cvičení. Návčik byl úspěšný, škola byla za 2 minuty vyklizena. Poté vypustil ředitel Frič balon napuštěný vyhrátým vzduchem, pro pobavení žáků.⁵⁷ V tomto roce byla také zřízena Zemská komise pro ochranu a péči o děti a ve prospěch této komise byly podnikány peněžité sbírky i mezi žactvem a učitelstvem. Dále proběhly veliké oslavy k 60. výročí panování Fr. Josefa I. a učitelé i žáci zdejší školy poslali Jeho Veličenstvu gratulaci.⁵⁸

Škola pořádala také schůze s rodiči: „...*při níž připomenuto rodičům i žákům, že žáci málo věnují se průmyslu a obchodu, a na řemesla že jdou jen žáci nejméně nadaní, čímž odvětví ta hynou a upozornění, by dle možnosti odborům těmto se věnovali.*“⁵⁹

Dne 18. května 1912 zemřel ve svém rodišti Kozlanech dobříšský děkan. Dne 20. května byla za zemřelého sloužena mše, které se zúčastnili učitelé i žáci. Kronika nese tento záznam: „*Byl srdce dobrého kněz pokrokový a oblíben od všech spoluobčanů. Dříměj klidně sen věčný!*“⁶⁰

Dne 28. června 1914 přišla zpráva, že následník trůnu arcivévoda František Ferdinand d'Este a jeho choť, vévodkyně Žofie z Hohenbergu, byli v Sarajevu úkladně zavražděni. Atentát posloužil jako záminka pro začátek první světové války v Evropě.⁶¹

3.10 Konec školního roku

Na konci školního roku se konaly výlety. Školáci z Dobříše se vydávali např. na Karlův Týn, do Vosova, Neumětelska nebo Hostomic.

⁵⁴ SOkA Příbram, *Školní kronika obecné školy pro chlapce v Dobříši 1868-1939*, s. 243.

⁵⁵ SOkA Příbram, *Školní kronika měšťanské školy chlapecké v Dobříši 1859-1940*, s. 43.

⁵⁶ Tamtéž, s. 43.

⁵⁷ Tamtéž, s. 43.

⁵⁸ Tamtéž, s. 48.

⁵⁹ Tamtéž, s. 52.

⁶⁰ SOkA Příbram, *Školní kronika obecné školy pro chlapce v Dobříši 1868-1939*, s. 246.

⁶¹ SOkA Příbram, *Školní kronika měšťanské školy chlapecké v Dobříši 1859-1940*, s. 68.

Poslední den školy se žáci a učitelé účastnili bohoslužeb a zpívala se rakouská národní hymna. V jednotlivých třídách přečetl ředitel škol výroční zprávu, jména vyznamenaných a mládeži předal pokyny, jak se má chovat o prázdninách. Rozdaly se školní zprávy, sešity, výkresy, ruční práce a žáci byli propuštěni.⁶²

4 Škola v Dobříši v letech 1914-1918

4.1 Charakteristika období

Dne 28. června 1914 odstartoval atentát na arcivévodu a následníka rakousko-uherského trůnu Františka Ferdinand d'Este první světovou válku, která vypukla o měsíc později. Dne 26. července byla vyhlášena mobilizace a muži nastupovali k vojenské službě.⁶³ Dne 28. července vyhlásilo Rakousko-Uhersko válku Srbsku. Konflikt se záhy rozšířil na celý evropský kontinent. Válka ukončila starý řád a smetla několik panovnických dynastií. První rány vyšly z děl vyrobených v plzeňské Škodovce. V rakouských jednotkách bojovali čeští letci, námořníci a statisíce vojáků pozemních jednotek. Mnoho velitelů bylo českého původu.⁶⁴

Válka s sebou přinesla pokles životní úrovně. Spolu se zásobovacími problémy došlo ke zdražení a později nedostatku základních potravin, uhlí a dřeva. Úroda i dobytek se odváděly pro potřeby armády. K tomu všemu se přidala další rána – pandemie španělské chřipky.⁶⁵

Dne 21. listopadu 1916 skonal po 68 letech vlády František Josef I. a na jeho místo nastoupil Karel I.⁶⁶

Důležitá byla během válečných let neúnavná práce exilových představitelů – T. G. Masaryka, Edvarda Beneše a Milana Rastislava Štefánika, kteří usilovali o obnovu samostatného československého státu.⁶⁷

V lednu 1918 vyjádřili čeští poslanci na říšské radě a zemských sněmech v Tříkrálové deklaraci požadavek samostatného státu. Následně pak v říjnu došlo v Praze

⁶² SOkA Příbram, *Školní kronika měšťanské školy chlapecké v Dobříši 1859-1940*, s. 8.

⁶³ DIESTLER, R., JÚZLOVÁ, J. *České dějiny v kostce*, s. 218.

⁶⁴ Tamtéž, s. 217.

⁶⁵ Tamtéž, s. 218-219.

⁶⁶ Tamtéž, s. 214.

⁶⁷ Tamtéž, s. 221.

k vyhlášení samostatnosti. Prezidentem československé republiky byl zvolen T. G. Masaryk.⁶⁸

4.2 Zahájení a ukončení školního roku

Školní kroniky popisují, stejně jako v minulých letech, jednotlivé školní roky a jejich události.

Školní rok začínal v polovině září bohoslužbou. Poté byli žáci rozděleni do jednotlivých tříd, kde k nim promlouvali učitelé. Vyučování končilo v polovině července slavnou mší svatou a rakouskou národní hymnou „Zachovej nám Hospodine“.

4.3 Školní slavnosti a bohoslužby

I ve válečných letech probíhaly slavnosti týkající se oslav jmenin a narozenin panovníka, Dětské dny a Stromkové slavnosti.

Dne 21. listopadu 1916 císař a král František Josef I. umírá. Kronika uvádí: *„Odešel navždy od nás tělem, ale ne duchem. Duch Jeho bude dlíti stále mezi námi, bude síliti naši vítěznou armádu v poli, bude zářiti světlem nejskvělejším všem národům říše, neb vše, co pro blaho své říše vykonal, hodno jest, aby zlatým písmem zapsáno bylo v dějinné knihy říše Rakousko-Uherské.“*⁶⁹ Za zesnulého panovníka se konala smuteční školní slavnost.

Každý rok se také konaly zkoušky z katolického náboženství. Zápis v kronice je bohužel velmi stručný a o průběhu se více nedozvídáme: *„Odbývána zkouška z katolického náboženství za přítomnosti dp. vikáře a děkana z Příbrami P. Hrdličky.“*⁷⁰

4.4 Vliv války na průběh školního roku

Ve válečných letech realizovali učitelé a žáci sběr kovů pro válečné účely a finanční sbírky ve prospěch Červeného kříže a sirotků po padlých vojínech. Taktéž byl úředně nařízen sběr ostružiníkového a jahodníkového listí. Žákům se přednášelo o válečném vývoji a byli nabádáni k lásce k vlasti.⁷¹ Do boje byli povoláni odborní učitelé Josef

⁶⁸ DIESTLER, R., JÚZLOVÁ, J. *České dějiny v kostce*, s. 221.

⁶⁹ SOkA Příbram, *Školní kronika měšťanské školy chlapecké v Dobříši 1859-1940*, s. 88.

⁷⁰ Tamtéž, s. 92.

⁷¹ Tamtéž, s. 77.

Švagr, který byl jako c. a k. vojín 102. pěšího pluku těžce zraněn a František Míka, který působil jako ošetřovatel v nemocnici v Karlíně.⁷²

Školní docházka byla oslabena, neboť se žáci museli účastnit prací na poli. Rozdávala se brožura „Poučení o choleře a úplavici“ a domácnostem byla doporučena „Úsporná válečná kuchařka“. V rámci školního vyučování žáci vyráběli z látek cupaninu a ze starých novin podešve. Sepisovaly se zásoby obilovin a mouky.⁷³

V listopadu r. 1914 přišlo do Dobříše 200 vystěhovalců z Haliče a školu začalo navštěvovat 28 polských žáků. V únoru roku 1917 byla škola na nějakou dobu pro nedostatek paliva zavřena. Pravidelné vyučování bylo obnoveno až v dubnu, po nástupu příznivého počasí. V září roku 1917 se polské děti vrátily s rodiči do svých domovů a smíšená třída žáků polského kurzu, který vedla paní Henryka Szcerbówna, byla zrušena. V roce 1918 byla opět zavřena škola z důvodu nedostatku topiva a sice od 2. ledna do 17. března.⁷⁴

4.5 Péče o chudé

Krejcarový spolek nezapomínal na chudé žáky a každoročně je poděloval šatstvem a obuví. Místní školní rada kupovala těmto dětem potřebné školní pomůcky.

Polévku vydávala ve válečných letech knížecí kuchyně. Výlohy hradil kníže Colloredo–Mannsfeld a částečně polévkový fond: „Rozdává se chudým a potřebným žákům v 11 hod. dop. teplá polévka v knížecí kuchyni pro zajatce (ti jedí až ve 12 hod.) a to denně 50-60 porcí ½ litrových, tolikéž dostávají žákyně.“⁷⁵

5 Škola v Dobříši v letech 1918–1939

5.1 Charakteristika období

Nově vzniklý československý stát převzal dosavadní zákony mocnářství a zachoval správní i samosprávní orgány. I první parlamentní orgán vznikl na základě rozložení sil z posledních let monarchie. Washingtonská deklarace proklamovala republikánskou formu Revolučního národního shromáždění. V nové republice si svou pozici udržely

⁷² SOKA Příbram, *Školní kronika měšťanské školy chlapecké v Dobříši 1859-1940*, s. 76.

⁷³ Tamtéž, s. 77.

⁷⁴ DOUBKOVÁ, D., HUTŇANOVÁ, Z., GAŠPAR, P. *Almanach ke 100. výročí založení 1. základní školy v Dobříši*, Dobříš: 1. základní škola, 1999, s. 37.

⁷⁵ SOKA Příbram, *Školní kronika měšťanské školy chlapecké v Dobříši 1859-1940*, s. 95.

vůdčí politické strany z doby těsně před válkou. Vedle nich vznikaly další strany, zejména Komunistická strana Československa. Politické strany, které vytvářely koalice, měly obrovský vliv na veškerý veřejný život. Kromě toho existovalo neformální uskupení kolem prezidenta republiky T. G. Masaryka, tzv. Hrad. Toto mocenské centrum vytvářelo ideový rámec československé demokracie. Národní socialisté byli později stranou druhého prezidenta republiky Edvarda Beneše.⁷⁶

V meziválečném hospodářství Československa bylo potřeba vyrovnat se s hospodářskou krizí, která nejvíce postihla lehký a spotřební průmysl, soustředěný především do pohraničí. Evropské státy přijaly opatření v podobě cel, na což československá ekonomika velmi doplácela. Stát se krizi bránil devalvací koruny, obilným monopolem, státními intervencemi a pobídkami. Hospodářské oživení přišlo s hrozbou další války.⁷⁷

Meziválečné období bylo věkem moderní architektury – funkcionalismu a konstruktivismu. Mohutný nástup zaznamenal rozhlas i film. V literatuře vznikaly nové skupiny a směry, nakladatelské domy produkovaly díla Čapka, Haška, Vančury, Poláčka a mnohých dalších. Pozadu nezůstávali ani čeští výtvarníci jako Šíma, Mucha, Kubín, Filla a také Toyen – Marie Čermínová. Z divadel vynikalo především Osvobozené divadlo a Divadlo E. F. Buriana. V hudbě dosáhl světového formátu Bohuslav Martinů, doma pak např. Jaroslav Ježek, Karel Hašler, R. A. Dvorský a další.

S rozvojem zvukového filmu vznikl unikátní fenomén Barrandov, kde se natočilo množství filmů náležejících do zlatého fondu české kinematografie.⁷⁸

V oblasti školství usilovala nová republika o změnu obsahu výuky v duchu národní nezávislosti a demokracie. Systém obecných a měšťanských škol z dob předválečných byl rozšířen a reformován. České školy počtem převažovaly nad německými.⁷⁹ V roce 1920 přijalo Národní shromáždění zákon o školské správě a o dva roky později tzv. „malý školský zákon“, kterým byla mj. zavedena povinná osmiletá školní docházka na území celé ČSR a také nové předměty jako občanská nauka a výchova, ruční práce pro chlapce a povinnost tělocviku pro dívky.⁸⁰ Na zvýšení úrovně vzdělání měl velký vliv i zákon o újezdních měšťanských školách z roku 1935, kterým byly vytvořeny podmínky pro zvýšení počtu měšťanských škol a pro jejich dostupnost všemi žáky. Vznikaly nové

⁷⁶ DIESTLER, R., JÚZLOVÁ, J. *České dějiny v kostce*, s. 224-225.

⁷⁷ Tamtéž, s. 226-227.

⁷⁸ Tamtéž, s. 228-229.

⁷⁹ BĚLINA, P., RAK, J., POKORNÝ, J. et al. *Dějiny země koruny české II.*, s. 191.

⁸⁰ POLÁČKOVÁ, A. et al. *První republika 1918-1938: dějiny, osobnosti, denní život*, s. 82

univerzity a vysoké školy technického zaměření. Marešovým zákonem bylo rozhodnuto, že pokračovatelkou slavného Karlova učení je Univerzita Karlova. Byla založena Masarykova univerzita v Brně a první slovenská univerzita v Bratislavě.⁸¹

Konec 30. let přinesl obsazení pohraničí německými vojsky, zánik republiky a zřízení Protektorátu Čechy a Morava.

5.2 Zahájení a ukončení školního roku

Na začátku školního roku se již upouštělo od účasti na bohoslužbách v kostele. Dne 1. září 1927 uvítala paní ředitelka žákyně dívčí školy měšťanské a poučila je: „...*aby se k sobě vpravdě sestersky chovaly a aby třídy byly velkými rodinami, kde vládne láska a upřímnost.*“⁸² Konec školního roku byl pak typický konáním školních výletů. Např. roku 1925 podnikla celá škola třídní zájezd do Podmokel u Hřenska: „... *za účelem rozšíření geografických vědomostí žactva a upevnění jejich národního citění.*“⁸³ Zajímavý je popis výletu IV. ročníku, kdy žáci jeli na Orlík a Zvíkov nákladním autem. Žáci také navštěvovali představení v Národním divadle v Praze, kde byla na programu např. opera Dalibor, Rusalka či Prodaná nevěsta.⁸⁴

Pro představu uvádím průběh slavnosti k ukončení školního roku na měšťanské dívčí škole ze dne 28. června 1929:

- I. *Proslov ředitelky M. Novákové*
- II. *Matičce – zpěv žákyň I. ročníku*
- III. *Mladí chasé – báseň Svobodníkové, žákyně I. ročníku*
- IV. *Proč bychom se netěšili – sbor z Prodané nevěsty - zpěv žákyň I. ročníku*
- V. *Svatý kraj – přednesla Bozděchová z I. ročníku*
- VI. *Z moravských nářevů zazpívaly 2 písně žákyně II. ročníku*
- VII. *Velké, širé rodné lány – přednesla Balíková z II. ročníku*
- VIII. *Sbor mladců z opery „Tajemství“ – žákyně III. ročníku*
- IX. *Má matka – přednesla Milena Jechová z III. ročníku*
- X. *Lesní žínky z opery „Rusalka“ – zpěv žákyň III. ročníku*
- XI. *Maryčka Magdonova – přednesla B. Buňatová, III. ročník*
- XII. *Za zpěvů pátečních – M. Pecková, III. ročník*

⁸¹ VALIŠOVÁ, A., KASÍKOVÁ, H. *Pedagogika pro učitele*, s. 80.

⁸² SOkA Příbram, *Školní kronika dívčí školy měšťanské v Dobříši 1868-1940*, s. 47.

⁸³ Tamtéž, s. 57.

⁸⁴ Tamtéž, s. 57.

XIII. Poděkování za žákyně opouštějící školu přednesla M. Kožíšková

XIV. Československé hymny

Na závěr věnovala paní ředitelka třem nejpilnějším žákyním cenné knihy.⁸⁵

5.3 Školní slavnosti

V kronikách z let 1918–1939 se dočítáme o slavnostech a oslavách vzniku republiky. Slavnostní den 28. říjen roku 1918 byl v kronice zaznamenán takto: „*Stal se skutkem odvěký sen lidu československého, tento den byl prohlášen stát československý (Čechy, Morava, Slezsko, Slovácko) za samostatný, svobodný. Vlady státní ujal se Národní výbor v Praze a vydal 1. zákon o svobodě a samostatnosti českého státu.*“⁸⁶ Dne 11. prosince 1918 pak skládá učitelstvo před okresním hejtmanem v Příbrami slavný slib Československé republice.⁸⁷

Nově se konala v červenci tzv. „Husova slavnost“ a v březnu oslavy narozenin prezidenta T. G. Masaryka. Při všech slavnostech měl proslov ředitel školy, byly přednášeny básně a písně a zpívány národní hymny „Kde domov můj“ a „Nad Tatrou sa blýská“. K 80. narozeninám T. G. Masaryka zaslaly žákyně tento telegram: „*Pane presidente, buďte zdrav a dlouhá léta nám zachován!*“⁸⁸ V den narozenin J. A. Komenského byla věnována jedna hodina pietní vzpomínce na tohoto velikého pedagoga a spisovatele.

Tak jako v minulých letech se dále konaly Stromkové slavnosti. Např. 4. dubna 1919 bylo zasazeno 17 stromů „Svobody“.⁸⁹

Oslavy spořivosti spočívaly v rozdávání letáčků Občanské záložny a připomenutí významu šetrnosti. V roce 1928 obdrželi žáci, kteří měli o spoření zájem, vkladní knížku s prvním korunovým vkladem od Občanské záložny v Dobříši.⁹⁰ V květnu si žáci připomínali Den matek a ve třídách učitelé promlouvali o významu matek a mateřství.

V červnu byl pořádán Dětský den, který ve školním roce 1927/28 kronikář zhodnotil takto: „*Výsledek morální byl velmi pěkný, Dětský den, prvně v Dobříši provedený, líbil se, program prohlášen za prvotřídní, také finanční úspěch (700 Kč) uspokojil, přes*

⁸⁵ SOkA Příbram, *Školní kronika dívčí školy měšťanské v Dobříši 1868-1940*, s. 57.

⁸⁶ SOkA Příbram, *Školní kronika měšťanské školy chlapecké v Dobříši 1859-1940*, s. 97.

⁸⁷ Tamtéž, s. 98.

⁸⁸ SOkA Příbram, *Školní kronika dívčí školy měšťanské v Dobříši 1868-1940*, s. 62.

⁸⁹ SOkA Příbram, *Školní kronika měšťanské školy chlapecké v Dobříši 1859-1940*, s. 99.

⁹⁰ Tamtéž, s. 138.

*nepříznivé počasí a různé slavnosti v okolí návštěva byla uspokojivá.*⁹¹ Některé roky se však Dětský den omezil pouze na pouliční či podomní sbírky, vykonávané žactvem.

V prosinci probíhala ve vánočně vyzdobené třídě u ozdobeného stromečku tzv. „Vánoční nadílka“. Dne 5. prosince 1930 pořádaly žákyně III. ročníku měšťanské školy dívčí mikulášskou besídku pro celou školu, při které byly rozdávány dárky: „...*Program žertovný, divadelní hra o dvou jednáních, a nakonec Mikuláš s andělem a čertem, jež se obzvlášt' malému obecenstvu líbili.*“⁹²

V kronice je u data 21. února 1923 tento zápis: „*Konala se smuteční slavnost za tragicky zemřelého ministra financí Dr. Aloise Rašína, vlastence a na slovo vzatého národohospodáře, který svou prozíravostí a rázností zachránil stát od znehodnocení čs. měny.*“⁹³

Dne 27. března 1927 byla uspořádána slavnost k počtě 70. narozenin pana Františka Friče, ředitele měšťanské školy v. v. Účastnili se jí zástupci města i okolních obcí, učitelé a čestné občanstvo. Panu Františku Fričovi bylo projeveno veliké uznání za jeho více než 40letou učitelskou i mimoškolní činnost.⁹⁴

5.4 Tematické týdny

Každý rok pořádala škola týden věnovaný určitému tématu. Např. ve školním roce 1926/27 to byl „Týden školského rozhlasu“, kdy MUDr. Prusík a Ing. Adolf Schart zapůjčili škole své aparáty, aby mohli žáci poslouchat školní rozhlas: „*Některé děti slyšely rozhlas poprvé a velice se jim líbila hudba a recitace.*“⁹⁵

Dále se konal týden věnovaný české knize, kdy měly děti možnost navštívit výstavu, uspořádanou místním knihkupcem.⁹⁶ Spolek „Československá abstinentská mládež“ chtěl upozornit školáky na význam mravnosti a zdraví v rámci „Týdne Střídmosti“.⁹⁷

V červnu roku 1936 byl pořádán v Dobříši civilní protiletectkou obranou a okresním branným výborem „Týden brannosti“, za účasti vojska a místních tělovýchovných spolků. Přicházely obavy z možné války. Žákům byl v sokolovně promítán film

⁹¹ SOkA Příbram, *Školní kronika dívčí školy měšťanské v Dobříši 1868-1940*, s. 47.

⁹² Tamtéž, s. 65.

⁹³ SOkA Příbram, *Školní kronika měšťanské školy chlapecké v Dobříši 1859-1940*, s. 107.

⁹⁴ Tamtéž, s. 123.

⁹⁵ Tamtéž, s. 123.

⁹⁶ Tamtéž, s. 121.

⁹⁷ Tamtéž, s. 130.

„Naši vojáci“. V rámci branné výchovy absolvovali žáci praktická cvičení s plynovými maskami. Konala se poplachová cvičení, spojená s evakuací školy.⁹⁸

5.5 Časopis školní mládeže

Zásluhou p. okresního školního inspektora Karla Kučery začalo učitelstvo příbramského školního okresu vydávat od počátku školního roku 1928/29 časopis školní mládeže Příbramska a Dobříšska pod názvem „Od stříbrných hor“. Časopis byl zaměřen na posílení lásky k domovině, příběhy minulých dob, přírodu, vůli k dobru, tělovýchovu, národní písně aj. Časopis vycházel měsíčně, kromě prázdnin. Předplatné na 10 čísel činilo 8 Kč, jednotlivá čísla stála 1 Kč. Zodpovědným redaktorem byl sám pan školní inspektor Karel Kučera. Do časopisu přispívali i žáci různými články. Ročně byly předplaceny 104 výtisky.⁹⁹

5.6 Knihovna

Učitelská knihovna obsahovala na konci školního roku 1936/37 celkem 482 svazků, knihovna žákovská 242 svazků. Dále byla na škole knihovna učebnic. Učebnice byly průběžně dokupovány nové, poškozené opravovány a neužívané vyřazovány.

Pro třídní čítárny se odebíraly např. tyto časopisy: Od stříbrných hor, Malý čtenář, Klas, Naším dětem, Mládí, Mladý svět, Rozhlásek a Na stráž. Od Červeného kříže škola získávala časopisy Lípa, Radost, Naše práce.¹⁰⁰

Časopisy odebírala také učitelská knihovna a to: Velký Brehmův život zvířat, Naše řeč, Širým světem, Rodiče a škola.¹⁰¹

5.7 Zdravotní stav žáků

Rozšíření nemoci, nejčastěji chřipky, bývalo důvodem dočasného uzavření školy. V roce 1932 vypukla ve městě a okolí epidemie záškrtu a děti byly vybídnuty k očkování za poplatek 15 Kč.¹⁰² Dále byl zdravotní stav žactva celkem uspokojivý. MUDr. Blažej

⁹⁸ SOKA Příbram, *Školní kronika měšťanské školy chlapecké v Dobříši 1859-1940*, s. 184.

⁹⁹ Tamtéž, s. 139.

¹⁰⁰ SOKA Příbram, *Školní kronika dívčí školy měšťanské v Dobříši 1868-1940*, s. 101.

¹⁰¹ Tamtéž, s. 113.

¹⁰² SOKA Příbram, *Školní kronika obecné školy pro chlapce v Dobříši 1868-1939*, s. 294.

Prusík vykonával ve třídách zdravotní prohlídky, při kterých kontroloval i chrup žáků a očkoval proti záškrtu.¹⁰³

Kroniky obsahují také smutné zápisy o úmrtí školáků. V roce 1935 zemřely na zánět slepého střeva hned dvě žákyně měšťanské školy dívčí, následujícího roku po operaci struny jejich spolužačka a následkem těžkého úrazu na kole žák měšťanské chlapecké školy.¹⁰⁴

Mezi žákyněmi se ve školním roce 1936/37 rozšířil oční zánět, na které MUDr. Frankl předepsal oční kapky. V tomtéž roce bylo vzhledem ke zvýšení péče o zuby rozdáno 170 slevenek k nákupu zubní pasty a 90 slevenek k nákupu zubních kartáčků.¹⁰⁵

Ve školním roce 1937/38 bylo několik úrazů, které: „...dobře dopadly, byly to pouhé vykloubeniny.“¹⁰⁶

5.8 Péče o chudé

Polévka se podávala díky darům americké mise dětem, které byly lékařem označeny za nedostatečně vyživované. Také kníže Colloredo-Mannsfeld přispíval na podávání teplé polévky v poledne. V roce 1931 se ujala dobročinné akce Okresní péče o mládež v Dobříši. V pondělí, úterý, čtvrtek a pátek podělovala polévkou v Heinzově hotelu nejprve 28, později 15 žáků. Konala se také státní mléčná akce. V rámci té bylo poskytováno v 10 hodin vybraným žákům ¼ litru mléka a krajíček chleba.¹⁰⁷

V zimním období 1934/35 bylo během 80 dní rozdáno 2 870 porcí polévky, při celkovém nákladu 2 009 Kč. Při mléčné akci, kterou prováděla obec, bylo během 115 dní rozdáno 3 795 porcí při nákladu 2 277 Kč. O nadílkové a ošacovací akci byli poděleni 32 žáci nákladem 1 850 Kč. Celkový náklad na sociální péči tedy činil 6 136 Kč.¹⁰⁸

Oděvem podělovala o Vánocích potřebné žáky městská rada a na zakoupení školních pomůcek přispívala Občanská záložna v Dobříši. Učitelský sbor věnoval sociální péči o mládež také náležitou pozornost. Apeloval na zdejší osvědčené instituce, aby se co nejvíce podílely na zmírnění hospodářské tísně školní mládeže. Lépe situovaní žáci byli vybídnuti k pomoci svým spolužákům darováním odloženého šatstva, obuvi i potravin,

¹⁰³ SOKA Příbram, *Školní kronika měšťanské školy chlapecké v Dobříši 1859-1940*, s. 167.

¹⁰⁴ SOKA Příbram, *Školní kronika dívčí školy měšťanské v Dobříši 1868-1940*, s. 100.

¹⁰⁵ Tamtéž, s. 103.

¹⁰⁶ Tamtéž, s. 111.

¹⁰⁷ SOKA Příbram, *Školní kronika měšťanské školy chlapecké v Dobříši 1859-1940*, s. 153.

¹⁰⁸ Tamtéž, s. 178.

což se velmi osvědčilo. Žáci se svými učiteli podnikali sbírky pro sirotky a vdovy po českých legionářích, pro Červený kříž a také ve prospěch Zemské komise pro péči o mládež.¹⁰⁹

5.9 Dary škole

Významným darem roku 1926 byl dluhopis státní půjčky v nominální ceně 2 000 Kč, který daroval škole generální ředitel průmyslových podniků pan Václav Palivec.¹¹⁰ Ten také následujícího roku daroval škole 10 000 Kč ve státních úpisech. Z úroků bylo možné každoročně zakoupit školní potřeby, či vánoční nadílku pro chudé žáky.¹¹¹

Ve školním roce 1927/1928 daroval škole Okresní školní výbor v Příbrami zeměpisné a historické obrazy, mapu Evropy a knihy, ředitel v. v. pan František Tatar přispěl preparovaným holubem a žák František Kácha dodal preparát úhoře a jeho larev. Místní školní rada zakoupila pro IV. ročník psací stroj značky „Ideal B“ v ceně 1 500 Kč. Obuvník z Dobříše věnoval vzácný exemplář vodního ptáka potáplice severní a škola obdržela i návody na výrobu mýdel, svíček, tužek atp. od různých firem.¹¹² Mezi další zajímavé dary patřily - skleněná třecí tyč s koží či model potápěcího zvonu, dvě divadelní hry pro školní jeviště a dar bývalé žákyně dívčí měšťanské školy Pejlové ze Staré Huti – skříňka s tiskátkou a deskou pro slepecký tisk a písmo. Továrna Orion na Královských Vinohradech zaslala postup výroby kakaa ve vkusných krabičkách.¹¹³

Zápis v kronice z června 1931 oznamuje: „Do kabinetu přírodovědného přibyl vycpaný chřástal kropenatý.“¹¹⁴ A následujícího roku pak: „Pro tělocvičnu zakoupena dřevěná pálka za 9 Kč a provazová síť na wolley-ball za 78.70 Kč.“¹¹⁵

V roce 1934 přispěly Občanská záložna a Okresní záložna v Dobříši peněžitou částkou na zakoupení radiového přijímače pro školský rozhlas: „Zakoupen byl 5 lampový přijímač Philips v ceně 1 750 Kč za nějž po 20% slevě zapláceno 1 410 Kč z dříve uvedených darů a zápisného.“¹¹⁶ MUDr. Blažej Prusík a faktor rukavic p. Emil Schwarz

¹⁰⁹ SOKA Příbram, *Školní kronika dívčí školy měšťanské v Dobříši 1868-1940*, s. 112.

¹¹⁰ SOKA Příbram, *Školní kronika měšťanské školy chlapecké v Dobříši 1859-1940*, s. 119.

¹¹¹ Tamtéž, s. 127.

¹¹² Tamtéž, s. 127.

¹¹³ SOKA Příbram, *Školní kronika dívčí školy měšťanské v Dobříši 1868-1940*, s. 60.

¹¹⁴ Tamtéž, s. 67.

¹¹⁵ Tamtéž, s. 71.

¹¹⁶ Tamtéž, s. 86.

darovali škole každý po 1 amplionu. Žáci poslouchali rozhlas vždy v pátek od 11 do 12 hod.¹¹⁷

5.10 Ze života školy

Zákonem ze 7. října 1919 č. 541 byly upraveny platy učitelstva podle státních úředníků a dle zákona z 23. května 1919 pak byli učitelé zařazeni do hodnostních tříd a stupňů.¹¹⁸ Žáci se podíleli na daru pro Zlatý poklad republiky a přispěli 30 g zlata, 656 g stříbra a stříbrnými mincemi.¹¹⁹

Zákonem ze dne 9. dubna 1920 byla upravena správa školství a dle nařízení vlády republiky Československé ze dne 6. listopadu 1920 byla ustanovena v Dobříši nová školní rada. Předsedou se stal ředitel měšťanské chlapecké školy pan Fr. Frič, místopředsedou starosta města Fr. Klouda.¹²⁰

Zákonem ze dne 13. července 1923 č. 226 Sb. z. přibyly do vyučování dva nové předměty, a to občanská nauka (2 hodiny týdně) a výchovné ruční práce (2 hodiny týdně). Tím byl překročen maximální počet 24 vyučovacích hodin za týden u všech členů učitelského sboru a byly vykazovány přespočetní hodiny.¹²¹

Podle výnosu ministerstva školství a národní osvěty ze dne 6. března 1926, konala se dne 27. března od 11 hod. společná mírová půlhodina. Účelem bylo přispění k humanitní výchově mládeže. Zástupce ředitele promluvil o mírové činnosti Čsl. Červeného kříže a jeho zdravotních a mírových snahách a objasnil činnost a účel mírového sdružení Společnost národů.¹²²

Na základě výnosu zemské školní rady bylo ve školním roce 1926/1927 vyučováno němčině i francouzštině po 3 hodinách týdně.¹²³ Prozatímní vyučování náboženství na dívčí škole měšťanské bylo ve školním roce 1928/29 upraveno následovně:

1. náboženství římsko-katolické ve 3 odděleních
2. náboženství československé v 1 oddělení
3. náboženství izraelské v 1 oddělení pro všechny školy v Dobříši společně

¹¹⁷ SOKA Příbram, *Školní kronika měšťanské školy chlapecké v Dobříši 1859-1940*, s. 177.

¹¹⁸ Tamtéž, s. 102.

¹¹⁹ PRŮŠA, O. *Historický kalendář města Dobříše 921 – 1986 (všeobecný – neúplný – orientační)*, vydal Městský úřad Dobříš, 2008, s. 106.

¹²⁰ SOKA Příbram, *Školní kronika měšťanské školy chlapecké v Dobříši 1859-1940*, s. 105.

¹²¹ Tamtéž, s. 109.

¹²² Tamtéž, s. 116.

¹²³ Tamtéž, s. 120.

4. náboženství česko-bratrské společně pro všechny školy v 1 oddělení po dvou hodinách týdně¹²⁴

Církev československá používala školní budovu k bohoslužebným účelům.¹²⁵

Dne 14. června 1930 byla na zámku pořádána oslava 300leté příslušnosti rodiny Colloredo-Mannsfeldů k Dobříši. Na hostinu byli pozváni zástupci okresu, města, úřadů, škol a spolků. Ředitel školy měšťanské chlapecké promluvil jménem dobříšských učitelů o lidumilnosti velkostatkáře Colloredo-Mannsfelda zejména za světové války a o jeho péči, věnovanou chudé mládeži.¹²⁶

K uctění památky 100. narozenin zakladatele Sokola Dr. Miroslava Tyrše, uspořádala v červenci roku 1932 Česká obec sokolská v Praze IX. všesokolský slet. Zúčastnila se jej i školní mládež, cvičící v místní tělocvičné jednotě Sokol. Pražskými ulicemi procházel 60tisícový průvod, za nadšeného jásotu celé Prahy.¹²⁷

Dne 14. prosince 1935 se vzdal prezident T. G. Masaryk svého úřadu, aby jej v této funkci vystřídal jeho spolupracovník v boji o svobodu, Dr. Edvard Beneš. Kronika obsahuje tento zápis: „...*Nám v práci učitelské zůstane první prezident vždy vzorem a ideálem poctivého, neúnavného a obětavého pracovníka. Obraz jeho bude vždy zdobiti naše třídy, abychom měli stále na očích velkého učitele.*“¹²⁸

Dne 6. února 1937 zemřel dobříšský ředitel měšťanské školy chlapecké v. v. František Frič: „...*Po 25 let úspěšně působil na zdejší škole a o její rozvoj získal si nemalých zásluh. Účast z Dobříše a z celého kraje na pohřebním průvodu dokazovala, jaké úctě se pan ředitel těšil. ... Čest budiž jeho světlé památce!*“¹²⁹

Ve škole byl v roce 1935/36 založen Dorost Čsl. Červeného kříže. Žáci a žákyně se vzdělávali čtením knih, podporovali chudé žáky, dopisovali si s mládeží jiných škol, a to i v cizině. Následujícího školního roku bylo ze 170 žákyň měšťanské dívčí školy členkami Dorostu Červeného kříže již 133 žákyň. Díky spolupráci se školami na Slovensku se žákyně seznamovaly se slovenštinou.¹³⁰

¹²⁴ SOKA Příbram, *Školní kronika dívčí školy měšťanské v Dobříši 1927-1940*, s. 53.

¹²⁵ ZÁKLADNÍ ŠKOLA DOBŘÍŠ LIDICKÁ; Historie školy [Online] Copyright © 2020 eStránky.cz [Citace: 10. 1. 2020]. Dostupné z: <http://www.zsdobris-lidicka.cz/clanky/o-skole/historieskoly/historie-nasi-skoly.html>.

¹²⁶ SOKA Příbram, *Školní kronika měšťanské školy chlapecké v Dobříši 1859-1940*, s. 145-146.

¹²⁷ Tamtéž, s. 160.

¹²⁸ SOKA Příbram, *Školní kronika dívčí školy měšťanské v Dobříši 1868-1940*, s. 92.

¹²⁹ SOKA Příbram, *Školní kronika měšťanské školy chlapecké v Dobříši 1859-1940*, s. 189.

¹³⁰ SOKA Příbram, *Školní kronika dívčí školy měšťanské v Dobříši 1868-1940*, s. 103.

Při škole bylo ve školním roce 1936/37 zřízeno Rodičovské sdružení. Byl zvolen 12členný rodičovský výbor a provedena volba funkcionářů.¹³¹ V tomto roce byli také žáci pojištěni proti úrazu u pojišťovny Slavia.¹³²

V úterý 14. září 1937 přišla smutná zpráva: „...Navždy zavřel své otcovské oči *President Osvoboditel*. Nebylo oka, jež by nebylo zaroseno slzou. Po takové zprávě těžko by se vyučovalo. Ředitelka školy jela do Prahy zapsati se do kondolenční listiny vyložené v paláci Kolovratově.“¹³³

Dne 10. února 1939 zemřel papež Pius XI. Děti dostaly volno, aby se mohly zúčastnit bohoslužeb. Dne 2. března byl zvolen novým papežem Eugenio Pacelli, který přijal jméno Pius XII.¹³⁴

5.11 Slib žactva republiky

Při oslavách vzniku republiky dne 28. října 1928 proběhla ve škole oslava, při které žáci přednesli slib republiky.

Program vypadal následovně:

- I. *Zahájení slavnosti ředitelem školy*
- II. *Proslov pana Ant. Kutiny*
- III. *Báseň „Tři sta roků“*
- IV. *Báseň „Tatíčku“*
- V. *Báseň „Barvy praporu“*
- VI. *Báseň „Jsme svobodni“*
- VII. *Píseň „Teče voda, teče“*
- VIII. *Báseň „Jen vytrvejme“*
- IX. *Báseň „Národní přísaha“*
- X. *Slib žactva republiky*
- XI. *Státní hymny*
- XII. *Rozdávání jubilejního opisku k 28.10. všem žákům*
- XIII. *Slavnostní průvod městem*

¹³¹ SOKA Příbram, *Školní kronika měšťanské školy chlapecké v Dobříši 1859-1940*, s. 190.

¹³² Tamtéž, s. 190.

¹³³ SOKA Příbram, *Školní kronika dívčí školy měšťanské v Dobříši 1868-1940*, s. 107.

¹³⁴ SOKA Příbram, *Školní kronika měšťanské školy chlapecké v Dobříši 1859-1940*, s. 200.

Slib žactva republiky zněl takto: „*Slibujeme, že se podle svých sil pilnou prací a poctivým, čestným životem přičiníme všemožně o zdar a slávu naší drahé republiky. Slibujeme, že ji budeme bránit do posledního dechu a do poslední kapky krve proti všem nepřátelům. Ať žije a vzkvétá naše drahá republika čsl. Na zdar!*“¹³⁵

V kronice je na začátku školního roku 1938/39 zapsáno: „*Koncem měsíce září 1938 konala se konference čtyř velmocí v Mnichově (Anglie, Francie, Itálie a Německo). Ta nařídila, aby bylo Německu postoupeno území sudetské. Po dohodě s Polskem byla mu vydána část Těšínska. Vídeňský arbitrážní výrok přisoudil jižní část Slovenska a Podkarpatské Rusi Maďarsku. Tím zmenšena byla Čsl. republika asi o 1/3 území. Míra utrpení čsl. národa nebyla však tím dovršena. Po odtržení se Slovenska byla zbývající část republiky Čsl. zabrána Německem dne 15. března 1938 a z ní zřízen Protektorát Čechy a Morava. Němci byli prohlášeni za příslušníky říše německé.*“¹³⁶

Školní rok 1938/39 byl podle zápisů v kronice velice rušný a neklidný. Ve škole se ubytovali němečtí vojáci. Z důvodu nedostatku místa bylo nutné přistoupit k úpravě výuky formou střídavého celodenního vyučování.¹³⁷

Podle výnosu ministerstva školství a národní osvěty ze dne 6. listopadu 1940, čís. 138018/40-1/1 byly školní kroniky úředně zabaleny, zapečetěny a uloženy ve školním archivu.¹³⁸

6 Škola v Dobříši v letech 1940–1945

6.1 Charakteristika období

Čechy a Morava se staly válečným územím. Nacistická správa zavedla regulované hospodářství s přidělovým systémem, potravinové lístky a šatenky. Na práci do Říše probíhaly nucené odvozy. Největší počet totálně nasazených byl v říšských továrnách a podnicích důležitých pro válečné snahy Německa. Protižidovská opatření měla za cíl likvidaci Židů. Vznikaly domácí odboje, ale i jednotky Čechů a Slováků, kteří bojovali proti nepříteli za hranicemi země, zejména ve Francii, Velké Británii a v Polsku.

Česká kultura se v této době stala posilou a potěšením českého národa. Lidé skrze ni získávali nový vztah k našim dějinám a upevňovali své vlastenectví, které bylo i hlavním

¹³⁵ SOKA Příbram, *Školní kronika měšťanské školy chlapecké v Dobříši 1859-1940*, s. 137.

¹³⁶ Tamtéž, s. 199-200.

¹³⁷ Tamtéž, s. 201.

¹³⁸ SOKA, Příbram, *Školní kronika dívčí školy měšťanské v Dobříši 1868-1940*, příloha k č. j. 627/40.

tématem tehdy vydávaných historických děl. Divadla i přes německou cenzuru demonstrovala národní smýšlení. Nejpopulárnější součástí kultury byl hraný český film, který měl možnost působit na široké vrstvy obyvatelstva a který po celou dobu války odolával nátlaku okupantů a nesnížil se k propagaci fašistické ideologie.

Situace české vědy nebyla příznivá. Vědecké práci bylo zabráněno i uzavřením vysokých škol. Celé české školství bylo poznamenáno jednotnými germanizujícími osnovami, se záměrem likvidace české vzdělanosti. Nacisté vyhlásili boj inteligenci našeho národa a mnoho vědců a vysokoškolských profesorů skončilo ve věznicích či koncentračních táborech.¹³⁹

Na východní frontě se v roce 1942 začaly vytvářet vojenské jednotky v Buzuluku. Ludvík Svoboda vedl 1. československý samostatný prapor v SSSR, který bojoval v tzv. třetí bitvě o Charkov. Postupně se jednotka rozšířila a v roce 1944 svedla už jako 1. československý armádní sbor bitvu o Kyjev, dále Bílou Cerekev a zúčastnila se Karpatsko-dukelské operace, kde došlo k velkým ztrátám na životech. Roku 1945 probíhaly boje v Liptovském Mikuláši, postupem přes Martin a Žilinu. Válka skončila v květnu roku 1945.¹⁴⁰

6.2 Začátek a konec školního roku

Školní rok 1939/40 začíná dne 1. září 1939 tímto zápisem ve školní kronice: „...*My všichni učitelé máme velikou zodpovědnost zvláště v nynější době, a proto konejme své povinnosti poctivě a svědomitě, jak nám velí naše svědomí. Postavme v dětech pevné základy mravních a duševních hodnot, které by byly majákem v jejich bouřlivém životě.*“¹⁴¹

Na konci června se žáci loučili se školním rokem zpěvem státní hymny a ti nejlépe prospívající obdrželi za odměnu knihu.¹⁴²

¹³⁹ BĚLINA, P., RAK, J., POKORNÝ, J. et al. *Dějiny země koruny české II.*, s. 240-248.

¹⁴⁰ DIESTLER, R., JÚZLOVÁ, J. *České dějiny v kostce*, s. 235 – 237.

¹⁴¹ SOKA Příbram, *Školní kronika měšťanské školy chlapecké v Dobříši 1859-1940*, s. 203.

¹⁴² SOKA Příbram, *Školní kronika obecné školy chlapecké v Dobříši 1940-1953*, nestránkováno, zápis k r. 1940/41.

6.3 Školní slavnosti

Stromková slavnost byla roku 1941 omezena na sázení stromků ve školní zahradě, kde také žáci roubovali pláňata.¹⁴³ Žáci mysleli na své maminky a k svátku matek v r. 1941 zakoupili 116 srdíček od českých sklářů a 70 přáníček.¹⁴⁴ Školu i nadále navštěvoval okresní školní inspektor, kterým byl nově ustanovený p. Fr. Teska.¹⁴⁵

Narozeniny vůdce A. Hitlera nejsou v kronice měšťanské školy chlapecké ve školním roce 1940/41 zmíněny vůbec a ve školním roce 1941/42 jen stručně okomentovány. Žáci vyslechli projev ministra školství a skladby německých skladatelů.¹⁴⁶ Oproti tomu máme zápis ze stejného období, a to v kronice obecné školy chlapecké: „Dne 19. dubna 1941 sešlo se všechno žactvo a učitelstvo ve společném shromáždění, aby v důstojné oslavě vzpomenu 52. narozenin Vůdce a říšského kancléře Adolfa Hitlera. V proslovu vzpomenu bylo s vděčností Vůdce, který s národem evropským buduje novou Evropu a nový ku všem spravedlivý lidský řád a tím trvalý pokoj a mír pro všechny národy Evropy v novém řádu spravedlnosti.“¹⁴⁷

Výročí zřízení protektorátu a smrt zastupujícího říšského protektora byly připomínány v měšťanské škole chlapecké rozhlasovým projevem a v kronice jen stručně zmiňovány.¹⁴⁸ V kronice obecné škole chlapecké je oproti tomu výročí smrti R. Heydricha popisováno jako „tragické“ a třídy byly vyzdobeny výstřižky z českých a německých časopisů, které dokumentují: „... velký význam a práci Reinharda Heydricha v Říši i v Protektorátě.“¹⁴⁹

6.4 Vliv války na průběh školního roku

Ve školním roce 1939/40 byly zavedeny nové učební osnovy a vyučovací hodiny se zkrátily na 45 minut. Celkový počet vyučovací hodin se však zvýšil z 30 na 34 týdně.¹⁵⁰ Vládním nařízením ze dne 26.9.1940 č. 394 Sb. byly nově upraveny povinné předměty na školách: „Tímto důležitým nařízením zavedeno bylo povinné vyučování jazyku

¹⁴³ SOKA Příbram, *Školní kronika měšťanské školy chlapecké v Dobříši 1940-1953*, s. 6.

¹⁴⁴ Tamtéž, s. 6.

¹⁴⁵ Tamtéž, s. 6.

¹⁴⁶ Tamtéž, s. 16.

¹⁴⁷ SOKA Příbram, *Školní kronika obecné školy chlapecké v Dobříši 1940-1953*, nestránkováno, zápis k r. 1941/42.

¹⁴⁸ SOKA Příbram, *Školní kronika měšťanské školy chlapecké v Dobříši 1940-1953*, s. 27.

¹⁴⁹ SOKA Příbram, *Školní kronika obecné školy chlapecké v Dobříši 1940-1953*, nestránkováno, zápis k r. 1942/43.

¹⁵⁰ SOKA Příbram, *Školní kronika měšťanské školy chlapecké v Dobříši 1859-1940*, s. 204.

*německému a na zdejší škole započato ihned s vyučováním všeho žactva od 3.-5. postupného ročníku po 3 hodinách týdně*¹⁵¹ Výnosem o. š. v. v Příbrami z 3. 12. 1941 č. 8959 bylo oznámeno zastavení vyučování dějepisu na obecných a hlavních školách, omezení vyučování zeměpisu, literatury a zákaz vyučování církevním dějinám. Jak uvádí kronikář: „*Zvláštními výnosy upraveno bylo vyučování předmětů utvářejícím světový názor, hlavně vyučování vlastivědě a reáliím.*“¹⁵²

Vyučování bylo průběžně omezováno ubytováním německých vojáků ve školní budově. Od 20. prosince 1939 do 9. března 1940 probíhala výuka pouze ve dvou třídách dívčí poloviny školní budovy. Vyučovalo se při velkém počtu dětí ve třídě, a to jen základní předměty. Přistoupilo se k domácímu vzdělávání žáků. Pravidelná výuka byla zahájena 27. března 1940 poté, co byly třídy vyčištěny a vydesinfikovány.¹⁵³ Vojsko se však opět navrátilo do školy a to od 14. května do 10. června.¹⁵⁴ Tatáž situace nastala v září r. 1941. Vyučování bylo tedy omezené a velmi tím trpělo. Navíc školu nesměli navštěvovat žáci židovského původu. Bylo zakázáno používat dosavadní učebnice, žáci se museli obejít bez nich a čekali na dodání nových, schválených.¹⁵⁵ Měšťanská škola byla přeměněna na školu výběrovou a nově se nazývala „hlavní škola“. Do 1. ročníku mohlo být přijato nejvýše 35 % žáků, kteří absolvovali čtvrtý postupný ročník obecné školy. Ostatním musela stačit škola obecná.¹⁵⁶

Ve školním roce 1942/43 se všichni členové učitelského sboru podvolili všeobecné zkoušce z německého jazyka před protektorátní komisí v Příbrami.¹⁵⁷ V rámci mimoškolní činnosti pracovali učitelé v místních humanitních, sociálních, kulturních i vzdělávacích spolcích, účastnili se sběru papíru a barevných kovů pro válečné účely a sbírek ve prospěch Německého Červeného kříže. Také vypomáhali při vyplňování a vydávání potravinových lístků a evidenci statkových archů, účastnili se polních hlídek o žních.¹⁵⁸

¹⁵¹ SOKA Příbram, *Školní kronika obecné školy chlapecké v Dobříši 1940-1953*, nestránkováno, zápis k r. 1940/41.

¹⁵² Tamtéž, zápis k r. 1941/42.

¹⁵³ SOKA Příbram, *Školní kronika měšťanské školy chlapecké v Dobříši 1859-1940*, s. 206.

¹⁵⁴ Tamtéž, s. 207.

¹⁵⁵ SOKA Příbram, *Školní kronika měšťanské školy chlapecké v Dobříši 1940-1953*, s. 4.

¹⁵⁶ Tamtéž, s. 13.

¹⁵⁷ Tamtéž, s. 24.

¹⁵⁸ SOKA Příbram, *Školní kronika obecné školy chlapecké v Dobříši 1940-1953*, nestránkováno, zápis k r. 1940/41.

Vzhledem k zákazu shromažďování museli být rodiče žáků vyzváni ke členství v Rodičovském sdružení písemně.¹⁵⁹ Činnost sdružení se soustředila v těchto časech na hraní loutkového divadla, které škola vlastnila a nazývala jej „Říše loutek“. Zejména v zimních měsících se hrála každou neděli odpoledne pohádka pro děti, ale byly nacvičeny i hry pro dospělé. Veškeré hry nastudoval řídící učitel J. Borovička, výpravu a technické vedení měl na starosti správce divadla Norbert Pitthard.¹⁶⁰

Žáci se podíleli na sběru odpadových hmot, šatstva a léčivých bylin. V prvním čtvrtletí školního roku 1942/43 sebrali žáci a odevzdali 469 kg papíru, 386 kg kostí, 248 kg textilií, 10 kg barevných kovů, 2 435 kg železa, 60 kg gumy a 542 kg skla. Jak uvádí kronika: „*Nejlepšího výsledku ve sběru dosáhl A. Beldík ze IV. ročníku, který jako nejčilejší sběrač okresu příbramského získal cennou knihu v ceně 100 K.*“¹⁶¹

6.5 Zdravotní stav žáků

Na popud sdružení rodičů prohlédla pražská organizace „Péče o chrup“ zuby žáků a zjistila, že se nachází ve velmi špatném stavu (1-7 zkažených zubů). Přihlášeným žákům bylo zhotoveno 170 plomb v celkové ceně 2 580 K. Žáci si sami uhradili 945 K a Rodičovské sdružení zaplatilo 1 160 K.¹⁶² Na škole byla také organizována akce „Péči o zdraví venkova v Praze“, v rámci které byl potřebným dětem podáván vitamínový preparát Bioklein po dobu 16 týdnů. Vzhledem k příznivým výsledkům bylo doporučeno akci opakovat i následující rok.¹⁶³ Podle úředního nařízení byl ve školním roce 1940/41 vyšetřen zdravotní stav žáků narozených v letech 1928-1931. Výsledky se zapisovaly na listy opatřené fotografiemi. Kronika komentuje zdravotní stav dětí ve školním roce 1941/42 takto: „*V podzimních měsících kromě onemocnění dýchacích ústrojů a anginy onemocněla značná část žáků zejména nižších tříd černým kašlem; průběh onemocnění byl značně vleklý a bolestivý. Hojnější onemocnění chřipkou mělo příznivou půdu v netopených místnostech. Správa školy opatřila nejpotřebnějším žákům bačkory k přezouvání a samospráva žáků opatřila nejpotřebnějším punčochy a obuv.*“¹⁶⁴

¹⁵⁹ SOKA Příbram, *Školní kronika měšťanské školy chlapecké v Dobříši 1940-1953*, s. 25.

¹⁶⁰ SOKA Příbram, *Školní kronika obecné školy chlapecké v Dobříši 1940-1953*, nestránkováno, zápis k r. 1941/42.

¹⁶¹ SOKA Příbram, *Školní kronika měšťanské školy chlapecké v Dobříši 1940-1953*, s. 27.

¹⁶² Tamtéž, s. 5.

¹⁶³ SOKA Příbram, *Školní kronika obecné školy chlapecké v Dobříši 1940-1953*, nestránkováno, zápis k r. 1941/42.

¹⁶⁴ Tamtéž, zápis k r. 1941/42.

V rámci vitamínové akce dostávala škola za sběr šípků od školního úřadu kelímky šípkové zavařeniny, dražé z červeného rybízu a tuby vitaminových tabletek, které se rozdělovaly mezi zdravotně nejslabší žáky.¹⁶⁵

6.6 Péče o chudé

Sociální péče o mládež měla v letech války omezené možnosti a skromná vánoční nadílka tomu odpovídala. Každá třída tehdy podnikala akce za účelem vypomoci nejchudším žákům šatstvem a obuví, menším dětem pak udělat radost hračkami a knihami, což se velmi osvědčilo.¹⁶⁶

Okresní pomocný výbor Národního souručenství a Okresní péče o mládež poskytovaly polévku v hotelu Heinz. Dne 24. ledna 1941 byla však tato akce zastavena. Podle rozhodnutí ministerstva zemědělství byl výdej jídla vázán na potravinové lístky a nikdo z žáků se již k odebírání polévek nepřihlásil. I k získání bot nebo prádla bylo nutné prokázat se od tohoto roku odběrovými lístky. Vaření polévek se postupně obnovilo zásluhou Národní pomoci.¹⁶⁷ Okresní péče o mládež poskytovala 20 potřebným žákům bezplatné obědy v restauraci Viktoria. Akce probíhala od 1. prosince 1943 do konce února 1944.¹⁶⁸

Dne 5. května 1945 přišel dlouho očekávaný den, obnovení naší svobody. Městem procházel slavnostní průvod, ze školy bylo odstraněno vše, co připomínalo nacismus. Zbylí němečtí vojáci, ubytovaní dosud ve škole, byli zajati. Ve škole se usídlil partizánský oddíl a následně koncem května i ruské vojsko.¹⁶⁹

Dne 28. května 1945 složilo učitelstvo dobříšského okresu slib věrnosti Československé republice.¹⁷⁰

¹⁶⁵ SOKA Příbram, *Školní kronika obecné školy chlapecké v Dobříši 1940-1953*, nestránkováno, zápis k r. 1943/44.

¹⁶⁶ Tamtéž, zápis k r. 1941/42.

¹⁶⁷ Tamtéž, zápis k r. 1941/42.

¹⁶⁸ SOKA Příbram, *Školní kronika měšťanské školy chlapecké v Dobříši 1940-1953*, s. 39.

¹⁶⁹ Tamtéž, s. 48.

¹⁷⁰ Tamtéž, s. 49.

7 Škola v Dobříši v letech 1945–1950

7.1 Charakteristika období

Základ uspořádání obnoveného Československa byl stanoven programovým prohlášením první československé vlády, Košickým vládním programem. Ten ukotvoval v politickém systému novou Národní frontu, která sdružovala komunistickou, sociálně demokratickou, národně socialistickou a lidovou politickou stranu, na Slovensku ještě Stranu práce, Demokratickou stranu a Stranu slobody. Tradiční předválečná pravice, zejména činnost agrární strany nebyla povolena. Byla vydána zákonodárná ustanovení, tzv. dekrety, které řešily problematiku německé a maďarské národnostní menšiny u nás, zejména jejich majetek a občanská práva. Důležité byly dekrety týkající se potrestání nacistických zrádců a kolaborantů a také dekrety znárodňovací. Doba spěla k omezení soukromého majetku, k pozemkové reformě a ke znárodnění důležitých průmyslových odvětví. Mezi jednotlivými stranami Národní fronty vznikaly rozpory. Volby roku 1946 potvrdily popularitu komunistů, kteří následně obsadili v nové vládě nejvýznamnější ministerstva. V únoru roku 1948 se pak Komunistická strana Československa v čele s Klementem Gottwaldem poměrně snadno chopila moci. Nastalo budování socialismu. Probíhala kolektivizace zemědělství, vzrostl důraz na průmyslovou výrobu a počet dělníků se zvyšoval. Nový režim prováděl zásadní přeměnu celé společnosti, kterou hodlal „očistit“ od třídních nepřátel. Nastala vlna politických procesů.¹⁷¹ Katolickou církev považovali komunisté za obzvlášť nebezpečného protivníka a stala se tak cílem represí. V březnu roku 1950 začal sled procesů s českými a slovenskými církevními hodnostáři. Mnozí z nich byli odsouzeni k pobytu ve vězení.¹⁷² Některým lidem byla uzavřena cesta k jejich zaměstnání a společenskému postavení a docházelo i k fyzickým likvidacím. Řešením této situace byla pro mnohé emigrace.

V oblasti kultury a umělecké tvorby se stal doktrínou socialistický realismus. Nepohodlní autoři byli odstraněni, redakce a umělecké svazy prošly „čistkami“.¹⁷³

Ke změnám došlo i v oblasti školství. V roce 1948 byl přijat zákon o jednotné škole, prosazovaný zejména ministrem školství Zdeňkem Nejedlým. Zavedlo se jím jednotné základní obecné vzdělání pro mládež ve věku 6-15 let, tedy povinná devítiletá školní docházka. Školská soustava zahrnovala školy mateřské, národní (pětiletý 1. stupeň

¹⁷¹ DIESTLER, R., JŮZLOVÁ, J. *České dějiny v kostce*, s. 238-243.

¹⁷² BĚLINA, P., RAK, J., POKORNÝ, J. et al. *Dějiny země koruny české II.*, s. 269.

¹⁷³ Tamtéž, s. 250.

jednotné školy), střední (čtyřletý 2. stupeň jednotné školy) a školy středního stupně. Ty se dělily na školy povinné, kam patřily základní odborné školy a bývalé školy učňovské a na školy výběrové, což byla gymnázia a různé odborné a vyšší odborné školy. Škola byla politickou institucí a měla za cíl vychovávat politicky uvědomělé občany. Novým předmětem se stala politická výchova, později občanská výchova. Byly vypracovány nové osnovy, plány i učebnice.¹⁷⁴ Na vysokých školách začal očištný proces, v rámci něhož byli vyloučeni studenti s nevyhovujícím kádrovým posudkem. O nejvíce studentů přišla Právnická fakulta Univerzity Karlovy. Postiženi byli i učitelé a profesori, většinou s mnohaletými vědeckými zkušenostmi, ovšem bez správného světonázoru.¹⁷⁵

7.2 Dopad politických změn na školu v Dobříši

Kronika obecné školy chlapecké se ve školním roce 1947/48 zmiňuje o únorových událostech, kdy se žáci i učitelé zúčastnili stávk Revolučního odborového hnutí: *„Koncem února došlo k rušným událostem, které se týkaly vnitřní politiky našeho státu. Někteří ministři ve vládě podali demisi, která byla p. prezidentem přijata. Události ty týkaly se celého národa a lid na ně velmi citlivě reagoval... Pokud se naší školy týče, zúčastnila se stávky, kterou provádělo Revoluční odborové hnutí (ROH). Byla to stávka manifestační a protestní. Trvala od 12-13 hod. a na školách ji prováděli důvěrníci sboru. Revoluce byla všemi hlasy učitelského sboru schválena.“*¹⁷⁶ V politickém i veřejném životě byla provedena tzv. „očista“ o které se v kronice píše: *„Po ustanovení nové vlády, provedena byla očista v politickém a veřejném životě, v závodech a institucích a odstraněny byly nespolehlivé a reakcionářské živly. Očista týkala se i učitelstva. Na naší škole prozatím proběhla hladce. Nikdo odstraněn nebyl. Ale nebylo tomu tak na všech školách. Z některých škol byli učitelé propuštěni.“*¹⁷⁷

Dne 21. dubna 1948 byl schválen zákon o jednotné škole, jehož autorem byl ministr školství a národní osvěty Zdeněk Nejedlý. Kronika zaznamenala tuto událost následovně: *„Po únorových událostech přišel urychleně do Národního shromáždění návrh jednotného*

¹⁷⁴ VALIŠOVÁ, A., KASÍKOVÁ, H. *Pedagogika pro učitele*, s. 84-85.

¹⁷⁵ SOJKOVÁ, A. *Personální očista na československých vysokých školách po roce 1945 se zaměřením na Právnickou fakultu Univerzity Karlovy v Praze*. Časopis PRÁVNĚHISTORICKÉ STUDIE - Karolinum. Nakladatelství Karolinum Univerzita Karlova - Karolinum [online]. Copyright © Karolinum 2020 [cit. 01.03.2020]. Dostupné z: <https://karolinum.cz/casopis/pravnehistoricke-studie/rocnik-45/cislo-2/clanek-2714>, s. 261.

¹⁷⁶ SOKA Příbram, *Školní kronika obecné školy chlapecké v Dobříši 1940-1953*, nestránkováno, zápis k r. 1947/48.

¹⁷⁷ Tamtéž, zápis k r. 1947/48.

školského zákona a to jej 21. dubna odhlasovalo. Protože učitelstvo na nový zákon už dlouho čekalo, oslavilo jeho odhlasování. Naše škola provedla shromáždění všeho žactva, kde o významu školského zákona promluvil řídící učitel Vladimír Oktábec a vysvětlil jeho význam způsobem žákům obecné školy přístupným, vyzdvihl jeho význam jak pro žáky, tak pro jejich rodiče a pro celý stát.“¹⁷⁸ A dále pak: „Učební osnovy naplněny byly novým duchem, což je patrné ve všech předmětech: výchova žáka ke kolektivu, k pospolitosti, k lidové demokracii, k socialismu. Osnovy jsou zpracovány podrobně, jsou na všech druhách škol a všech třídách jednotné.“¹⁷⁹ Následuje výčet dalších změn, které přinesl nový zákon. Obecná škola byla přejmenována na školu národní. Z měšťanských škol se staly školy střední. Zrušil se název správce školy a zavedl se název ředitelství. Vyučování ručních prací se přestalo rozlišovat na chlapecké a dívčí. Zavedla se koedukace a na škole vznikl systém zájmových kroužků a doučovacích skupin, kam byli zařazeni žáci se slabším pracovním výkonem.¹⁸⁰ Po reorganizaci škol nebyly založeny nové kroniky, v záznamech se navázalo. Pouze obecná škola začala vystupovat jako národní a měšťanská se označovala jako škola střední.

V budově obecné školy chlapecké byla dnem 1. září 1948 zřízena výnosem Okresního školního výboru v Příbrami Zvláštní škola pro žáky z Dobříše. Školu vedl pan ředitel Josef Třešňák a byli zde umístěni žáci, kteří nebyli schopni zvládnout učivo obecné školy. Vedle výuky základních předmětů zde byl kladen důraz na výuku pracovních předmětů, pro uplatnění žáků v budoucím povolání.¹⁸¹

Ve školním roce 1948/49 zaniklo Rodičovské sdružení a bylo založeno Sdružení rodičů a přátel školy.¹⁸² Učitelé se nově účastnili politického školení zejména formou přednášek o marxismu-leninismu, o nových úkolech hospodaření a dalších podobných aktivit.¹⁸³

V lednu 1949 byla na školách slavnostně zahájena tzv. „pětiletka“. Kronika tuto událost zdokumentovala: *“Dne 3. ledna v rámci slavnostního zahájení pětiletého budovatelského plánu promluveno v první vyučovací hodině ve všech třídách o jeho*

¹⁷⁸ SOKA Příbram, *Školní kronika obecné školy chlapecké v Dobříši 1940-1953*, nestránkováno, zápis k r. 1948/49.

¹⁷⁹ Tamtéž, zápis k r. 1948/49.

¹⁸⁰ Tamtéž, zápis k r. 1948/49.

¹⁸¹ *ZÁKLADNÍ ŠKOLA DOBŘÍŠ LIDICKÁ*; Historie školy [Online] Copyright © 2020 eStránky.cz [Citace: 10. 1. 2020]. Dostupné z: <http://www.zsdobris-lidicka.cz/clanky/o-skole/historieskoly/historie-nasi-skoly.html>.

¹⁸² SOKA Příbram, *Školní kronika měšťanské školy chlapecké v Dobříši 1940-1953*, s. 116.

¹⁸³ Tamtéž, s. 121.

významu a nástupu na lepší blahobyt. Chodby školní budovy byly vyzdobeny k tomu účelu vhodným propagačním, obrazovým a písemným materiálem.“¹⁸⁴ Poúnorové změny se týkaly i svátků, které uvádím v kapitole 7.4.

O skladbě předmětů se bohužel kroniky nezmiňují, uvádí se zde pouze, že byl nově zřízen kurz ruského jazyka.¹⁸⁵ O hodinách náboženství máme podrobnější záznam naposledy ve školním roce 1948/49. V tomto roce je vyučováno náboženství římskokatolické v 5 třídách po 2 hodinách, náboženství československému se vyučovalo spojené žactvo obou národních škol 2 hodiny týdně a výuka náboženství byla společná pro střední i národní školy v 1 oddělení 2 hodiny týdně. „Učitel izraelského náboženství není ustanoven a 1 žák tohoto náboženství vyučován je soukromě.“¹⁸⁶ Ve školním roce 1952/53 dochází i zde ke změně a to následovně: „Výnosem MŠVU (Věstník č.18) bylo vyučování náboženství prohlášeno za nepovinné. Kdo si přeje, aby jeho dítě chodilo na náboženství, musí si vyzvednout u ředitele školy přihlášku a vyplněnou odevzdat nejdéle do 6. září. Na naší škole se přihlásilo 122 žáků, tj. 61 %.“¹⁸⁷ Výuka náboženství byla na dobříšské škole úplně zrušena v r. 1956.¹⁸⁸

V kronice z roku 1949/50 nalezneme zápis o vzniku pionýrské skupiny na škole: „Když hoši z V. třídy slyšeli o pionýrech, projevíli takovou chuť státi se pionýry, že sami požádali ČSM o založení skupiny na škole. Skupina založena byla 1. března v V. třídě a čítala 11 členů. Oddíl skládal v neděli 30. dubna na náměstí slavnostní slib do rukou předsedy ONV a pionýři dostali červené šátky.“¹⁸⁹

7.3 Zahájení a ukončení školního roku

První školní rok po válce začal o měsíc později z důvodu odstraňování škod způsobených okupací. Budova školy musela být před začátkem školního roku nejprve uklizena, vymalována, byly opraveny podlahy, zřízena nová kanalizace, vodovod a záchody. Do všech učeben se zavedl rozhlas. Do školy bylo potřeba zpět nastěhovat nábytek, knihovny, kabinety, sbírky, zkrátka vše, co poručilo německé vojsko za okupace

¹⁸⁴ SOKA Příbram, *Školní kronika měšťanské školy chlapecké v Dobříši 1940-1953*, s. 118.

¹⁸⁵ Tamtéž, s. 64.

¹⁸⁶ SOKA Příbram, *Školní kronika obecné školy chlapecké v Dobříši 1940-1953*, nestránkováno, zápis k r. 1948/49.

¹⁸⁷ SOKA Příbram, *Školní kronika měšťanské školy chlapecké v Dobříši 1940-1953*, s. 183.

¹⁸⁸ DOUBKOVÁ, D., HUTŇANOVÁ, Z., GAŠPAR, P. *Almanach ke 100. výročí založení 1. základní školy v Dobříši*, s. 19

¹⁸⁹ SOKA Příbram, *Školní kronika obecné školy chlapecké v Dobříši 1940-1953*, nestránkováno, zápis k r. 1949/50.

vystěhovat. Věci byly po dobu války uloženy v židovské synagoze. Někteří učitelé odešli do služby v pohraničí a zpět se vrátili ti, kteří byli za války totálně nasazení. Na měšťanskou školu přešli z obecné školy odborní učitelé. Hlavní výběrová škola byla zrušena a nahrazena byla opět školou újezdní měšťanskou. Byly otevřeny četné školní pobočky.¹⁹⁰

Dle nového zákona z r. 1948 muselo vyučování začínat slavnostněji než v předešlých letech. V Dobříši byla tedy 1. září uspořádána slavnost zahájení školního roku nové jednotné školy, kde se sešly školy mateřská, národní, střední, základní odborná škola, rolnická škola a odborná škola pro ženská povolání. Bylo pozváno mnoho hostů a všichni společně šli za hudebního doprovodu v průvodu, vyslechnout projevy řečníků.¹⁹¹

Koncem školního roku se konaly opět výlety, návštěvy hradů, zámků, výstav či ZOO. Před prázdninami byly rozdány školní zprávy a učitelé měli k žákům krátký proslov.

7.4 Školní slavnosti

Národní svátek 28. říjen byl zpravidla provázen průvodem, v jehož čele nesli žáci v národních krojích vlajku. U lípy Svobody položili k pamětní desce prezidenta T. G. Masaryka věnec. Poté se žáci odebrali do sokolovny, kde vyslechli slavnostní projevy. Večer pokračovala slavnost lampionovým průvodem.¹⁹²

Na školách se konaly též oslavy VŘSR. Po proslovu řídicího učitele recitovali žáci básně s ruskou tematikou a slavnost končila československou a ruskou hymnou.¹⁹³ Dále se slavila či připomínala výročí Rudé armády a ruské revoluce.

Bylo vzpomínáno výročí narozenin T. G. Masaryka a slavily se narozeniny prezidenta Edvarda Beneše, později také narozeniny Klementa Gottwalda a výročí úmrtí V. I. Lenina.

V květnu se konaly oslavy k výročí osvobození od německé okupace. Slavnostní program probíhal ve škole i ve městě. Dne 9. května 1945 byl odhalen pomník našim i ruským padlým bojovníkům. V průvodu se řadily všechny spolky a velké množství

¹⁹⁰ SOKA Příbram, *Školní kronika obecné školy chlapecké v Dobříši 1940-1953*, nestránkováno, zápis k r. 1945/46.

¹⁹¹ Tamtéž, zápis k r. 1948/49.

¹⁹² Tamtéž, zápis k r. 1945/46.

¹⁹³ SOKA Příbram, *Školní kronika měšťanské školy chlapecké v Dobříši 1940-1953*, s. 96.

občanů.¹⁹⁴ Dále se v tomto měsíci slavil Svátek matek, který byl posléze nahrazen Mezinárodním dnem žen, o němž se však již kronika v tomto období nezmiňuje.

Od roku 1948 se na školách začaly konat oslavy československo – ruského přátelství a do tříd byly pověšeny obrazy Stalina.¹⁹⁵

První květen byl svátkem sjednoceného lidu. Politické strany, závody, spolky, továrny, tisíce lidí šlo v manifestačním průvodu vyslechnout řečnické projevy. Dobříšské školy připravily alegorický vůz.¹⁹⁶

7.5 Školní docházka

V roce 1945 se zapsalo do školy méně žáků, neboť mnoho rodin odešlo do pohraničí. Bylo sice po válce, ale školní rok neprobíhal standardně. Vyučování začalo o měsíc později, v zimě byla výuka přerušována pro nedostatek paliva a v platnosti byla stále některá válečná opatření, jako sběr odpadů a sušení léčivých bylin, která rušila chod školního vyučování.¹⁹⁷

Ve školním roce 1946/47 bylo opět mnoho zameškaných hodin v důsledku dlouhotrvajících mrazů a nedostatku uhlí. Hodiny se nahrazovaly prodloužením vyučování v teplejších měsících.¹⁹⁸

Žáci chodili pomáhat s hubením plevelu na polích, se sběrem přemnožených chroustů, nosatce řepového a také dostali za úkol hlásit výskyt mandelinky bramborové.¹⁹⁹

7.6 Zdravotní stav žáků

Očkování bylo v roce 1945/46 povinné a všechny děti byly přeočkovány proti záškrtu obvodním lékařem Jaroslavem Kořínkem. Zubní lékařka prohlédla chrup žáků a opravy byly provedeny na náklad Okresní péče o mládež.²⁰⁰

Ministerstvo zdravotnictví nechalo žákům ve školním roce 1948/49 vyšetřit štítnou žlázu. U žactva nebyla nalezena vážnější onemocnění.²⁰¹

¹⁹⁴ SOKA Příbram, *Školní kronika obecné školy chlapecké v Dobříši 1940-1953*, nestránkováno, zápis k r. 1945/46.

¹⁹⁵ Tamtéž, zápis k r. 1947/48.

¹⁹⁶ Tamtéž, zápis k r. 1947/48.

¹⁹⁷ Tamtéž, zápis k r. 1945/46.

¹⁹⁸ Tamtéž, zápis k r. 1946/47.

¹⁹⁹ Tamtéž, zápis k r. 1947/48.

²⁰⁰ Tamtéž, zápis k r. 1945/45.

²⁰¹ Tamtéž, zápis k r. 1948/49.

Ve školním roce 1949/50 byla škola na týden uzavřena z důvodu epidemie planých neštovic. Každý rok se objevilo také několik případů spály. Tento rok provedla mise Dánského Červeného kříže očkování dětí a mládeže ve věku od 1- 20 let proti tuberkulóze.²⁰²

7.7 Stravovací a vitaminová akce

Kanadský Červený kříž poslal československým dětem zásilku mouky a kakaa. Místní Červený kříž rozdělil zásilku mezi školy. Byly vypůjčeny hrnce z hostince a vaření pro děti se ujala učitelka domácích prací pí. Julie Balabánová, s pomocí maminek dětí. Všechny děti bez rozdílu dostávali v 10 hodin ¼ l kakaa vařeného v mléce a 1 rohlík o váze 100 g. Akce trvala od 29. ledna do 7. května 1947.²⁰³

Ministerstvo zdravotnictví zaslalo školám za sběr šípků šípkovou marmeládu a dražé. Tyto výrobky s obsahem vitamínů byly rozděleny mezi neduživé žáky.

Červený kříž dodal pro žáky vitaminové tablety americké výroby. Ty byly též určeny všem dětem. Dále bylo každému dítěti přiděleno půl balíčku americké čokolády a jedna americká zeleninová konzerva.

Ve školním roce 1947/48 darovala Okresní péče o mládež škole krabičky rybiček v oleji, které byly rozdány po jedné krabičce každému žákovi. Tím mělo být přispěno k dodání vitamínů pro zdravý tělesný vývoj. Někteří žáci dostali tablety proti chudokrevnosti.²⁰⁴

Ministerstvo zdravotnictví přidělilo školám vitaminový přípravek Bevicena. Na každé dítě připadlo 40 ks dražé. Dále bylo ministerstvem stanoveno vydávání přesnídávek bez potravinových lístků. Každé dítě dostalo ¼ l mléka, 100 g pečiva a 10 g cukru na den. Maminky žáků ohřívaly mléko a nosily rohlíky od pekaře. Žáci platili měsíčně za stravování 35-40 Kč.²⁰⁵

²⁰² SOKA Příbram, *Školní kronika obecné školy chlapecké v Dobříši 1940-1953*, nestránkováno, zápis k r. 1949/50.

²⁰³ Tamtéž, zápis k r. 1946/47.

²⁰⁴ Tamtéž, zápis k r. 1947/48.

²⁰⁵ Tamtéž, zápis k r. 1947/48.

Závěr

Tato práce popisuje část historie školy v Dobříši a sice období let 1900-1950. Cílem práce bylo zmapovat historii dobříšské školy, resp. škol obecných a měšťanských v jednotlivých dějinných etapách a zachytit vliv politických změn na jejich vývoj a činnost.

Informace jsem čerpala převážně z dochovaných kronik a literatury, pojednávající o historii Dobříše a dějinách obecně. Veškeré kroniky byly k dispozici pouze v ručně psané podobě a mnoho času zabralo jejich studování přímo v badatelně Státního okresního archivu v Příbrami.

Popis historie samotné školy jsem rozdělila do těchto pěti časových úseků: 1900-1914, 1914-1918, 1918-1939, 1940-1945, 1945-1950. Kroniky popisující a dokumentující tuto dobu nesou jistě pravdivé záznamy o tehdejších událostech, přesto jsou však pramenem omezeným, neboť nepřináší vlastní názor a nehodnotí situace v souvislosti s minulostí ani budoucností. Porovnála jsem dvě kroniky za stejná období a zjistila, že se kronikáři vyjadřují ke shodnému tématu odlišně, nejspíše podle své preference. Jeden považoval událost za hodnu zápisu do kroniky, druhý ji zmínil velice stručně či úplně ignoroval. V kronikách, které jsem studovala, vedli záznamy většinou ředitelé škol. Pokud dokumentovali události politických změn, které měly dopad na školství, nevyjadřovali se nijak záporně. Naopak, zápisy působí buď neutrálně nebo radostně až nadšeně. Jako hlavní příčinu tohoto jevu vidím ve výkonu dozoru nad školami, čímž byl kronikář limitován ve vyjádření vlastního názoru a jeho snahou bylo zapsat vše v souladu s požadavky aktuálního politicko-spoločenského systému. Bylo by jistě zajímavé porovnat záznamy s jinými zdroji, s dalšími prameny či ještě lépe s výpověďmi pamětníků, které by nebyly cenzurovány.

Přesto lze z práce získat alespoň základní přehled o padesáti letech historie školství v Dobříši, které v tomto poměrně krátkém časovém úseku muselo reagovat na požadavky aktuálních politických režimů a přecházelo tak ze školského systému rakousko-uherské monarchie do nelehkých časů první světové války, dále do éry první republiky, do období protektorátu a přetěžkých časů druhé světové války, aby se následně dostalo pod přísnou kontrolu socialistického režimu.

Porovnáme-li jednotlivá období na základě různých kritérií, zjistíme, že například docházka byla ovlivněna v době Rakouska-Uherska výpomocí žáků při hospodářských pracích, častou nemocností mnohdy až epidemického charakteru, či pouhým lajdáctvím.

V období válek byla zase škola často zabírána vojskem a vyučování tím bylo buď silně omezené nebo dokonce nemožné. Docházka školáků se pokaždé zlepšila v dobách míru. Budova školy fungovala bez omezení, ke krátkým výpadkům docházelo pouze v zimě při nedostatku topiva. Celkově lze v průběhu let pozorovat klesající tendenci v nemocnosti žáků, což lze přičíst pravidelným lékařským kontrolám žáků a také zvýšeným možnostem očkování.

V období obou světových válek si učitelé i žáci museli zvyknout na novou realitu, na dny plné strachu a úzkosti. Docházelo k oslabení učitelského sboru v rámci odvodů jeho členů a také ke změnám ve skladbě předmětů. Škola se věnovala sběrným aktivitám pro válečné účely, učitelé byli využíváni k různým byrokratickým úkonům. Žil se ale i každodenní život s běžnými starostmi. Lidé chodili do práce, do školy, starali se o svá živobytí a ani v těžkých časech nezapomínali na kulturu, oslavy, tradice. Období po skončení války byla charakteristická úlevou, radostí a optimismem. Učitelé i žáci se společně snažili odstranit stopy, které válka způsobila a zasedali do tříd již beze strachu z poplachů a útěků do krytu.

V průběhu jednotlivých let lze také sledovat změny učebních osnov, skladbu předmětů výuky, vývoj významu náboženství, a to od samozřejmého zahrnutí tohoto předmětu do osnov škol až po jeho naprostou netoleranci ze strany státní moci. Zaznamenáváme také projevy rasové diskriminace a smutný osud dobříšských Židů.

Srovnáváním jednotlivých vytyčených období jsem zjistila, že tato měla mnoho společného. Škola v Dobříši byla po celou dobu oněch zkoumaných 50 let úzce spjata s městem. Město se podílelo na důležitých školních akcích a oslavách, podporovalo školu, a naopak škola byla připravena podporovat a reprezentovat město. Potěšilo mě, že přes všechny společenské a politické změny, které měly na školu jednoznačně vliv, byl kladen důraz na podporu sociálně znevýhodněných žáků a pomoc přicházela jak zvenčí formou darů jednotlivců i organizací, tak v rámci kolektivu školy, kdy majetnější žáci podporovali své chudší kamarády. Také škola samotná byla podporována, což svědčí o povědomí o její důležitosti a významu. Učitelé za každého režimu organizovali práce vedoucí ke zlepšení školství a vzdělávání, připravovali přednášky, proslovy, praktické ukázky školních prací, organizovali různé společenské akce. Výlety byly směřovány na místa, jejichž poznání bylo žákům nějakým způsobem ku prospěchu. Po roce 1948, kdy došlo k totalizaci školství, měla velkou váhu politická angažovanost učitelů. Poměry ve společnosti se odrazily i v poměrech uvnitř školy. Teprve v 60. letech 20. století přichází

uvolnění politické atmosféry a pokusy o změnu školského systému. To už je ale jiná kapitola našich dějin.

V případě zkoumání tohoto tématu dále a jako podklad pro další práci by bylo zajímavé posunout hranici časového období až do současnosti a zdroje rozšířit o informace z dobových materiálů (noviny, školní časopisy) či výpovědi, které zaznamenávají historii s odstupem času. Také by bylo vhodné rozšířit téma o další akcenty, například zahrnout posouzení vývoje učitele jako autority, zmapovat vliv osobnosti pedagoga na žáky apod.

Seznam použitých zdrojů

Monografie a odborné studie

BĚLINA, P., RAK, J., POKORNÝ, J. et al. *Dějiny země koruny české II.*, Praha: Paseka, 1992. ISBN 80-85192-30-6.

DIESTLER, R., JŮZLOVÁ, J. *České dějiny v kostce*. Praha: Euromedia Group, 2014. ISBN 978-80-242-4638.

DOUBKOVÁ, D., HUTŇANOVÁ, Z., GAŠPAR, P. *Almanach ke 100. výročí založení I. základní školy v Dobříši*, Dobříš: 1. základní škola, 1999. ISBN neuvedeno.

KADLEC, P. *Rukavice Dobříš: židovský odkaz městu: 1865-1950*. Dobříš: nákladem vlastním, 2016. ISBN 978-80-270-0045-6.

OLIČ, M. et al. *Dobříš: město na Zlaté stezce*. Praha: MAROLI, 1998. ISBN 80-902513-2-3.

PRŮŠA, O. *Historický kalendář města Dobříše 921 – 1986 (všeobecný – neúplný – orientační)*. Vydal Městský úřad Dobříš, 2008. ISBN neuvedeno.

POLÁČKOVÁ, A. et al. *První republika 1918-1938: dějiny, osobnosti, denní život*. Vydání třetí, doplněné. Brno: Extra Publishing, 2018. ISBN 978-80-7525-152-7.

PRÁŠIL, P. *Dobříšsko na starých pohlednicích*. Hostivice: BARON, 2014. ISBN 978-80-86914-44-2.

RYS, A. *Vzpomínky na Dobříš*. Vydala Městská knihovna Dobříš, 2014. ISBN neuvedeno.

VALIŠOVÁ, A., KASÍKOVÁ, H. *Pedagogika pro učitele*. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1734-0.

Archivní prameny

Státní okresní archiv Příbram, fond 1. Základní škola Dobříš, *Školní kronika měšťanské školy chlapecké v Dobříši 1859-1940*, originál, rukopis.

Státní okresní archiv Příbram, fond 1. Základní škola Dobříš, *Školní kronika měšťanské školy chlapecké v Dobříši 1940-1953*, originál, rukopis.

Státní okresní archiv Příbram, fond 1. Základní škola Dobříš, *Školní kronika dívčí školy měšťanské v Dobříši 1868-1940*, originál, rukopis.

Státní okresní archiv Příbram, fond 1. Základní škola Dobříš, *Školní kronika obecné školy pro chlapce v Dobříši 1868-1939*, originál, rukopis.

Státní okresní archiv Příbram, fond 1. Základní škola Dobříš, *Školní kronika obecné školy chlapecké v Dobříši 1940-1953*, originál, rukopis, nestránkováno.

Elektronické dokumenty

1. *ZÁKLADNÍ ŠKOLA DOBŘÍŠ*; Historie školy [Online]. Copyright © 2020 [Citace: 10. 1. 2020]. Dostupné z: <http://1zs.dobris.cz/356-2>.

Historie školy | Gymnázium Karla Čapka, Dobříš. *Osmileté a čtyřleté gymnázium | Gymnázium Karla Čapka, Dobříš* [online]. Copyright © Gymnázium Karla Čapka Dobříš, 1998 [cit. 18.02.2020]. Dostupné z: <https://www.gymkc.cz/historie.html>.

SOJKOVÁ, A. *Personální očista na československých vysokých školách po roce 1945 se zaměřením na Právnickou fakultu Univerzity Karlovy v Praze*. Časopis PRÁVNĚHISTORICKÉ STUDIE - Karolinum. Nakladatelství Karolinum Univerzita Karlova - Karolinum [online]. Copyright © Karolinum 2020 [cit. 01.03.2020]. Dostupné z: <https://karolinum.cz/casopis/pravnehistoricke-studie/rocnik-45/cislo-2/clanek-2714>, str. 261.

ZÁKLADNÍ ŠKOLA DOBŘÍŠ LIDICKÁ; Historie školy [Online] Copyright © 2020 eStránky.cz [Citace: 10. 1. 2020]. Dostupné z: <http://www.zsdobris-lidicka.cz/clanky/o-skole/historieskoly/historie-nasi-skoly.html>.

Abstrakt

MACHOVÁ, T. *Škola v Dobříši v letech 1900-1950*. České Budějovice 2020. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra pedagogiky. Vedoucí práce prof. ThLic. PaedDr. Martin Weis, Th.D.

KLÍČOVÁ SLOVA: škola, Dobříš, historie, školní rok, školní slavnosti, zdravotní stav žactva, péče o chudé.

Práce se zabývá historií školy v Dobříši v letech 1900 – 1950. První kapitola popisuje historii města Dobříše, druhá kapitola pojednává o historii školství v Dobříši. Třetí až sedmá kapitola obsahují popis jednotlivých etap vývoje dobříšské školy v závislosti na změnách ve společnosti, charakteristiku daného období, průběh jednotlivých školních let, důležité události, slavnosti a zajímavosti.

Abstract

The Dobris School throughout the years 1900 - 1950

Key words: school, Dobříš, history, school year, school celebrations, health condition of pupils, care for the poor

The thesis describes the history of school in Dobříš in the years 1900 - 1950. History of the town of Dobříš is described in the first chapter, history of education is described in the second chapter. Chapters three to seven contain a description of the individual stages of school development in response to changes in society, characteristics of the given period, the process of each school year, important events, celebrations and interesting facts.

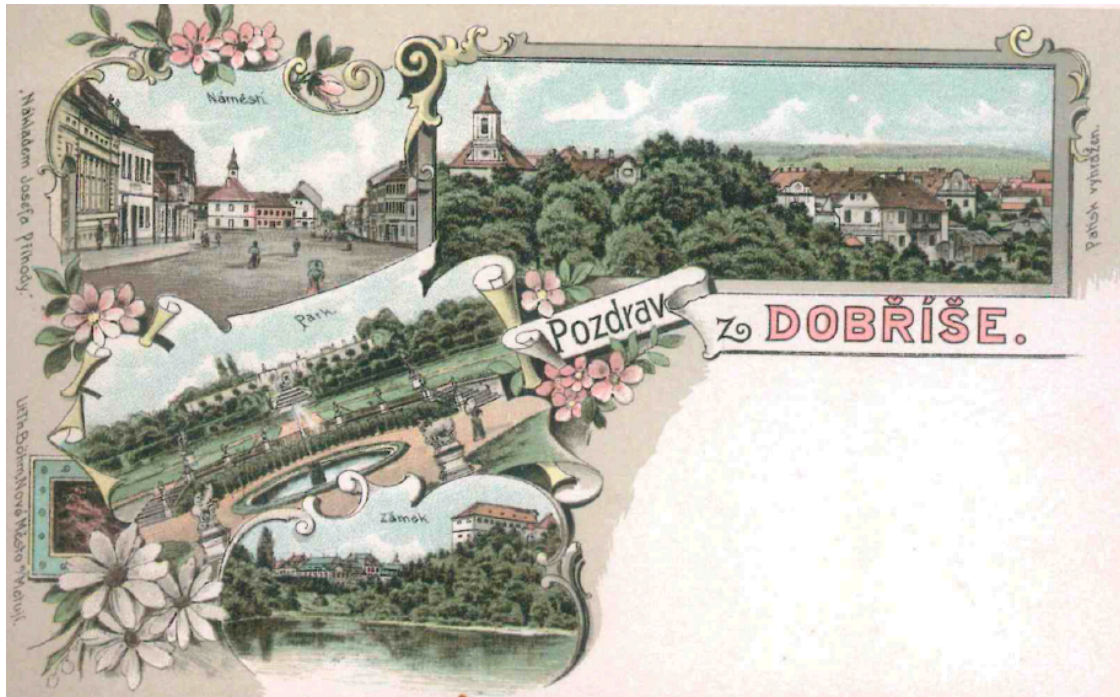
Seznam příloh

- Příloha I. Pohlednice Dobříše z přelomu 19. a 20. stol.
Hotel Heinz, r. 1925
- Příloha II. Slavnostní otevření školy dne 28. září 1899
Školní budova a Občanská záložna, r. 1906
- Příloha III. Stromořadí vysázené žactvem na Komenského nám., r. 1913
Měšťanská a obecná škola chlapecká a dívčí, r. 1925
- Příloha IV. Pohled na zadní část školy, r. 1937
Všesportovní dny na školním cvičišti, 24. května 1925
- Příloha V. Titulní strana kroniky měšťanské chlapecké v Dobříši
- Příloha VI. Záznam docházky v kronice měšťanské chlapecké v Dobříši, r. 1915/16
- Příloha VII. Záznam docházky v kronice měšťanské chlapecké v Dobříši, r. 1927/28
- Příloha VIII. Záznam docházky v kronice měšťanské chlapecké v Dobříši, r. 1929/30
- Příloha IX. Záznam docházky v kronice obecné školy chlapecké v Dobříši,
r. 1933/34
- Příloha X. Záznam docházky v kronice měšťanské školy chlapecké v Dobříši,
r. 1941/42
- Příloha XI. Protokol o úředním zapečetění kroniky měšťanské školy dívčí v Dobříši
- Příloha XII. Program slavnostního večera k 50. výročí otevření školy v Dobříši
- Příloha XIII. Fotografie dokumentující Svátek matek dne 13. května 1946

Přílohy

Příloha I.

Pohlednice Dobříše z přelomu 19. a 20. stol.²⁰⁶

Hotel Heinz, r. 1925²⁰⁷

²⁰⁶ PRÁŠIL, P. *Dobříšsko na starých pohlednicích*, s. 5.

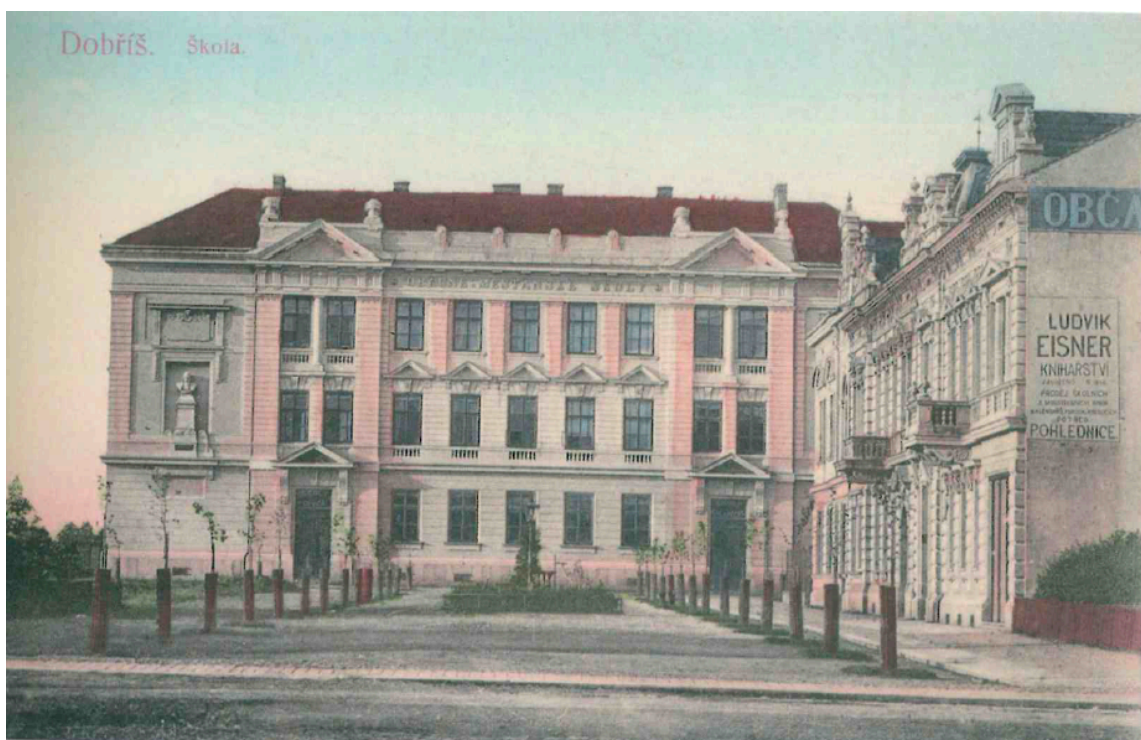
²⁰⁷ PRÁŠIL, P. *Dobříšsko na starých pohlednicích*, s. 40.

Příloha II.

Slavnostní otevření školy dne 28. září 1899²⁰⁸

Školní budova a Občanská záložna, r. 1906²⁰⁹

²⁰⁸ PRÁŠIL, P. *Dobříšsko na starých pohlednicích*, s. 40.

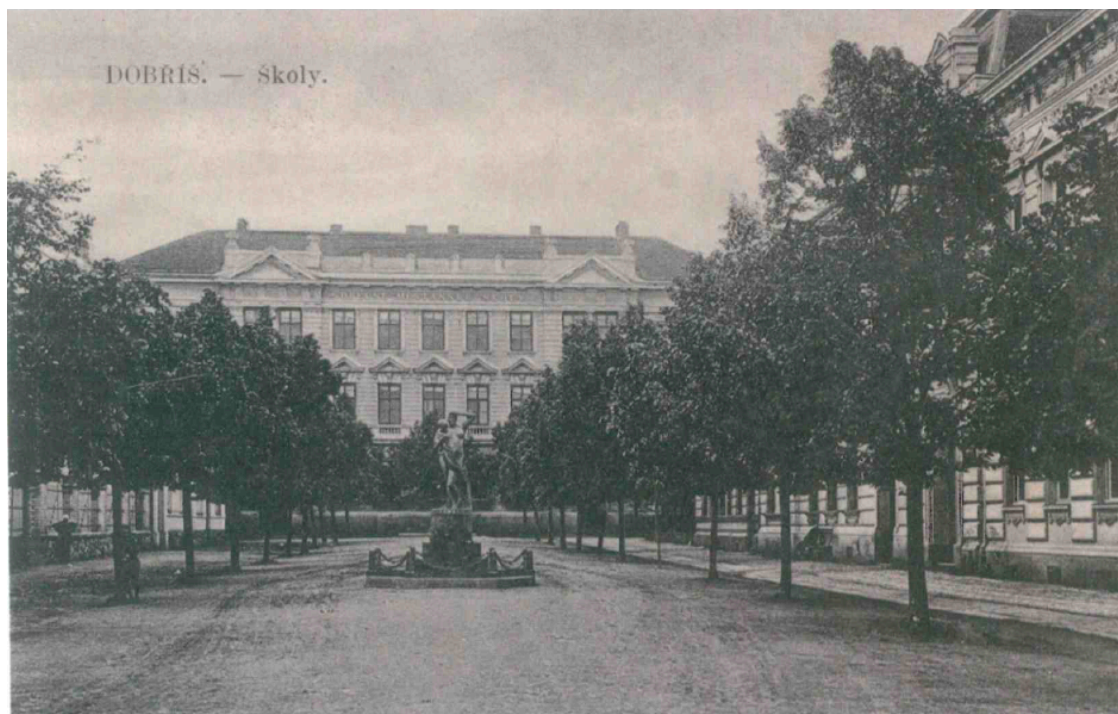
²⁰⁹ PRÁŠIL, P. *Dobříšsko na starých pohlednicích*, s. 41.

Příloha III.

Stromořadí vysázené žactvem na Komenského nám., r. 1913²¹⁰

Měšťanská a obecná škola chlapecká a dívčí, r. 1925²¹¹

²¹⁰ PRÁŠIL, P. *Dobruška na starých pohlednicích*, s. 42.

²¹¹ Tamtéž, s. 42.

Příloha IV.

Pohled na zadní část školy, r. 1937²¹²

Všesportovní dny na školním cvičišti, 24. května 1925²¹³

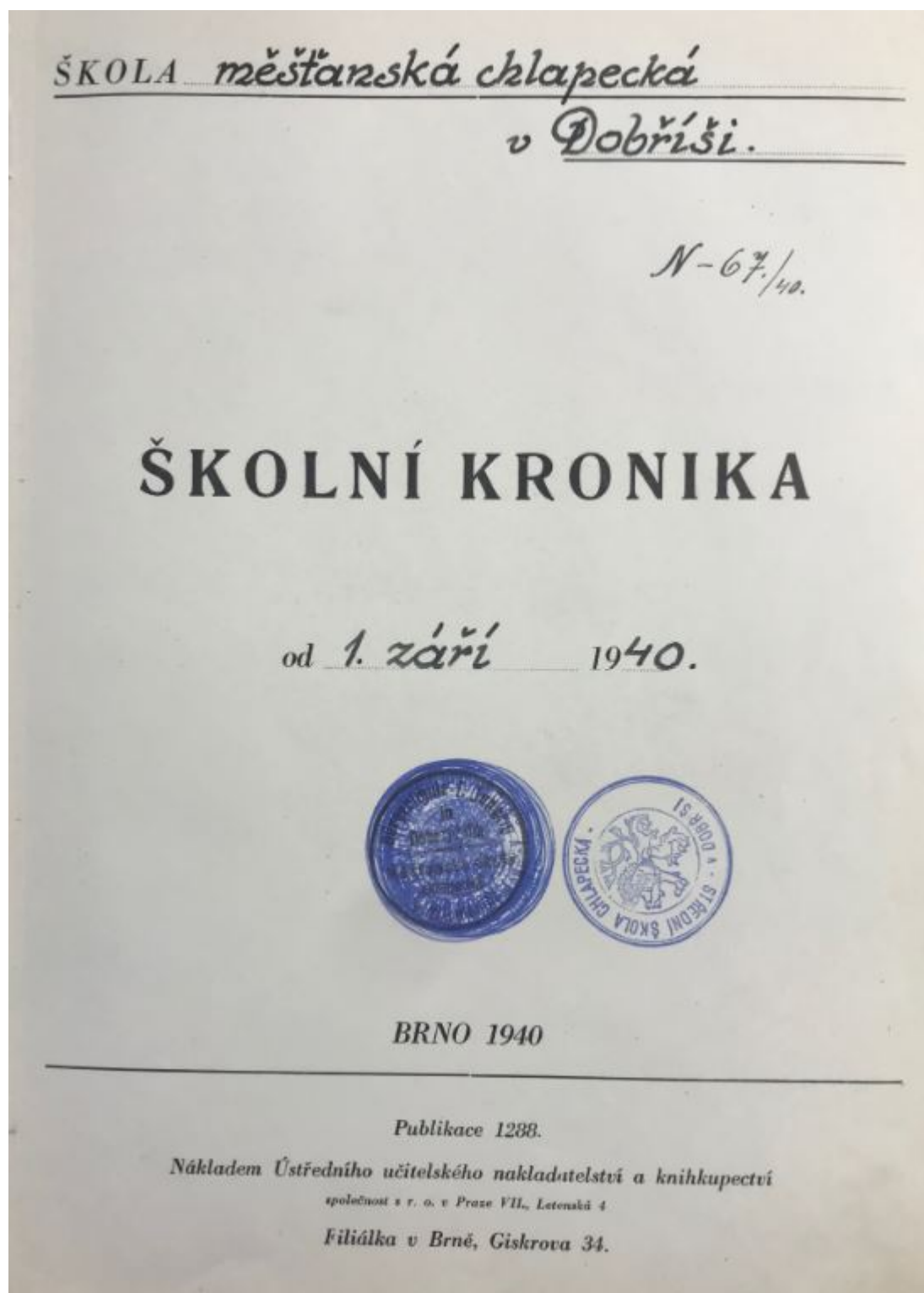

²¹² PRÁŠIL, P. *Dobříšsko na starých pohlednicích*, s. 43.

²¹³ Tamtéž, s. 43.

Příloha V.

Titulní strana kroniky měšťanské chlapecké v Dobříši²¹⁴

²¹⁴ SOKA Příbram, *Školní kronika měšťanské školy chlapecké v Dobříši 1940-1953*, titulní strana.

Příloha VI.

Záznam docházky v kronice měšťanské chlapecké v Dobříši, r. 1915/16²¹⁵

V škol. roce 1915-16 zapísáno bylo do školy a) obecni:

1. tř. v. p. m. Marie Ungermannová	37	katol. 3. tř.	= 40	žáků.
2. " " " Alois Burgerová	37	" 3. "	= 40	"
3. " m. I. tř. Adolf Hájek	40	" 3. "	= 43	"
4. tř. " " Václ. Hlinomaz	38	" 5. "	= 43	"
4. B. " " Josef Krans	49	" 2. "	= 51	"
		dohr. 207	10.	= 217

b) měšťanské:

I. A. třída m. uč. Jindř. Krotel	40	" 2. "	= 42	
I. B. " " Eman. Černý	43	" - "	= 43	
II. " " Jos. Labranský	55	" 1. "	= 56	
III. " " Frant. Říha	38	" 1. "	= 39	
IV. (special. kurs) Kar. Chaura	22	" - "	= 22	
		dohr. 198	4.	= 202

V Dobříši, dne 16. června 1916.
Frant. Říha
učitel

²¹⁵ SOKA Příbram, Školní kronika měšťanské školy chlapecké v Dobříši 1859-1940, s. 85.

Příloha VII.

Záznam docházky v kronice měšťanské chlapecké v Dobříši, r. 1927/28²¹⁶

6) Žactvo:

Počet žáků všech	Třída	Náboženství				Stupně škol věku			Učí se naprosto přičin				Prů- spěš- nost	Přibý- vá	Uby- vá	Stav s. na konci šk. r.	Pozn.					
		katol.	čel.	evang.	in.	6	7	8	úspěš.	pr.	pr.	stoj.										
60	I.	57	2	-	1	-	41	11	8	32	11	-	-	37	12	5	-	2	3	59		
36	IIA	33	2	-	-	1	-	22	14	16	7	-	-	22	13	-	-	-	1	-	35	
36	IIB	33	1	2	-	-	1	25	10	18	10	-	-	20	11	-	-	1	1	-	36	
61	III.	54	4	3	-	-	-	61	31	8	-	-	-	46	14	-	-	1	-	-	62	
193	školn.	177	9	5	1	1	42	58	93	97	36	-	-	125	50	5	-	4	5	-	192	
19	II.	19	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	19	19	-	-	-	-	-	19	10.10.28
28	III.	28	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	9	9	-	-	1	-	-	10	

Průhledka školy Pan obecní školní inspektor Karel Kucera vykonal prohlíd-
ku zdejší školy ve dnech 7. a 12. března 1928.

Zakončení šk. r. Školní rok 1927-28 byl zakončen dne 18. června 1928 roz-
dáním školních vysvědčení. K. pátkem III. a IV. ročníků, kteří
opouštějí naši školu, promluvil ředitel školy.

V Dobříši dne 6. června 1928.

J. J. J. J.

Ladislav Štálich
ředitel.

²¹⁶ SOKA Příbram, Školní kronika měšťanské školy chlapecké v Dobříši 1859-1940, s. 132.

Příloha VIII.

Záznam docházky v kronice měšťanské chlapecké v Dobříši, r. 1929/30²¹⁷

Statistika
a) *Učitelstvo na koma škol r. 29/30*

čís. učitel.	Jméno:	úředn. hodnost	vyučení před letem	Příjím.	Poznámky.
1.	Ladislav Kalista	def. ředitel	10	-	
2.	Josef Onřada	def. odb. učitel	24	IV.	Senior uč. oboru
3.	Jan Zelenka	def. odb. uč.	25	III.	
4.	František Masner	zatím odb. uč.	25	IB	
5.	Karel Jech	zatím odb. uč.	25	I.	
6.	Vilém Hendl	učit. číhatel	25. let	IA.	Od 18. 3. 1930 uč. odb. uč. ředitel
7.	P. František Soukup	def. katecheta	8	-	
8.	Emanuel Matoušek	farář číhatel	2	-	
9.	J. Reitmaier	farář celoveč.	2	-	
10.	D. J. Friedmann	rabin židov.	2	-	
11.	Karel Čhaura	odb. uč. w. s.	2	-	Uč. katecheta ve Š. rad.
12.	Jos. Neumannová	uč. dom. nauk	6	-	Uč. odb. uč. ve Š. rad. š. rad. uč. uč.
13.	Teruše Kačenská	def. odb. uč.	1	-	Uč. katecheta IB.
14.	Helena Kvoisová	def. odb. uč.	5	-	Uč. odb. uč. ve Š. rad. uč. uč. IB.
15.	Karel Sínagl	def. odb. uč.	1	-	Uč. katecheta IA.
16.	Ludm. Blonárová	uč. číhatelka	3	-	Uč. katecheta

b) *Žáci v o.*

Číslo třídy	Třída	Náboženská					Stupně školního učiva						Celk. počet žáků	Stav žáků na konci škol. r.	Pozn.					
		číslo	odp.	nezodp.	bez výp.	6.	7.	8.	úspěš. žáci	žáci ze žensk. školy	ve škole	úspěš. žáci				úspěš. žáci				
33	IA.	28	4	-	-	1	23	8	2	18	5	-	-	10	7	-	-	1	32	
34	IB.	31	2	-	-	1	25	7	2	23	6	-	-	15	6	-	-	4	30	
29	I.	26	3	-	-	-	15	14	15	5	-	-	-	8	4	-	-	-	29	
26	II.	24	1	-	-	1	-	-	20	13	4	-	-	10	6	-	-	-	26	
122	škol. r.	109	10	-	-	2	1	43	30	44	69	20	-	43	23	-	-	5	117	
13	IV.	7	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	9	9	-	-	-	9	
23	III.	10	3	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	14	14	-	-	-	14	První uč. ve škole

²¹⁷ SOKA Příbram, Školní kronika měšťanské školy chlapecké v Dobříši 1859-1940, s. 148

Příloha IX.

Záznam docházky v kronice obecné školy chlapecké v Dobříši, r. 1933/34²¹⁸

305

1. Počet žáků:							Statistika.		
	1.	2.	3.	4.	5.	VOPNICE:			
						H.	D.	C.	
Na začátku škol. roku.	40	45	40	41	36	16	12	28	
Přistoupilo o roce.	3	2	2	1	1	2	-	2	
Celkem přijato.	43	47	42	42	37	18	12	30	
Ostoupilo o roce.	1	2	2	1	-	-	-	-	
Na konci škol. roku.	42	45	40	41	37	18	12	30	
2. Bydliště:									
Dobříš.	42	45	40	41	37	18	12	30	
3. Nábož. vyznání:									
Rímsko-katolické.	32	39	32	36	29	13	10	23	
Československé.	5	2	5	3	5	5	2	7	
Československé.	2	2	2	-	1	.	.	.	
Židovské.	1	1	.	1	
Bez vyznání.	2	1	1	1	2	.	.	.	
4. Věk žáků:									
7 letých.	36	5	1	6	
8 -"	4	41	.	.	.	7	1	8	
9 letých.	1	4	29	.	.	3	4	7	
10 -"	1	.	9	31	.	2	2	4	
11 letých.	.	.	2	7	28	1	4	5	
12 -"	.	.	.	2	7	.	.	.	
13 letých.	.	.	.	1	1	.	.	.	
14 -"	1	.	.	.	
5. Dle zápisu. I-VII.									
Nezpůsobilých.	3	2	1	1	3	2	1	3	
Zapsáno do třídy.	35	39	43	39	34	18	19	25	
Celkem bude o třídě.	38	41	44	40	37	18	10	28.	
Odešli do střed. školy.	32	.	3	3	
Odešli do měšťan. šk.	1	.	.	.	
Ostoupili.	.	.	.	1	1	.	.	.	
Německý jazyk.	.	.	.	25	20	.	.	.	
Ženské ruc. práce.	10	10	
Mléčná akce.	8	10	12	4	7	.	.	.	
Polévková akce.	5	5	6	3	10	.	.	.	
Čánoční nadílka.	3	4	8	8	8	1	1	2	
6. Stav pomůcek:									
Inocentář slovní.	.	509	
Učitelská knižnice.	.	271.	
Žákovská knižnice.	.	176.	

25. 10. 1934.
T. Klíma
říd. učitel.

Dobříš, dne 1. čerence 1934.

OBECNĚ ŠKOLY CHLAPECKÉ
DOBŘÍŠ

²¹⁸ SOKA Příbram, Kronika obecné školy chlapecké 1868-1939, s. 305.

Příloha X.

Záznam docházky v kronice měšťanské školy chlapecké v Dobříši, r. 1941/42²¹⁹

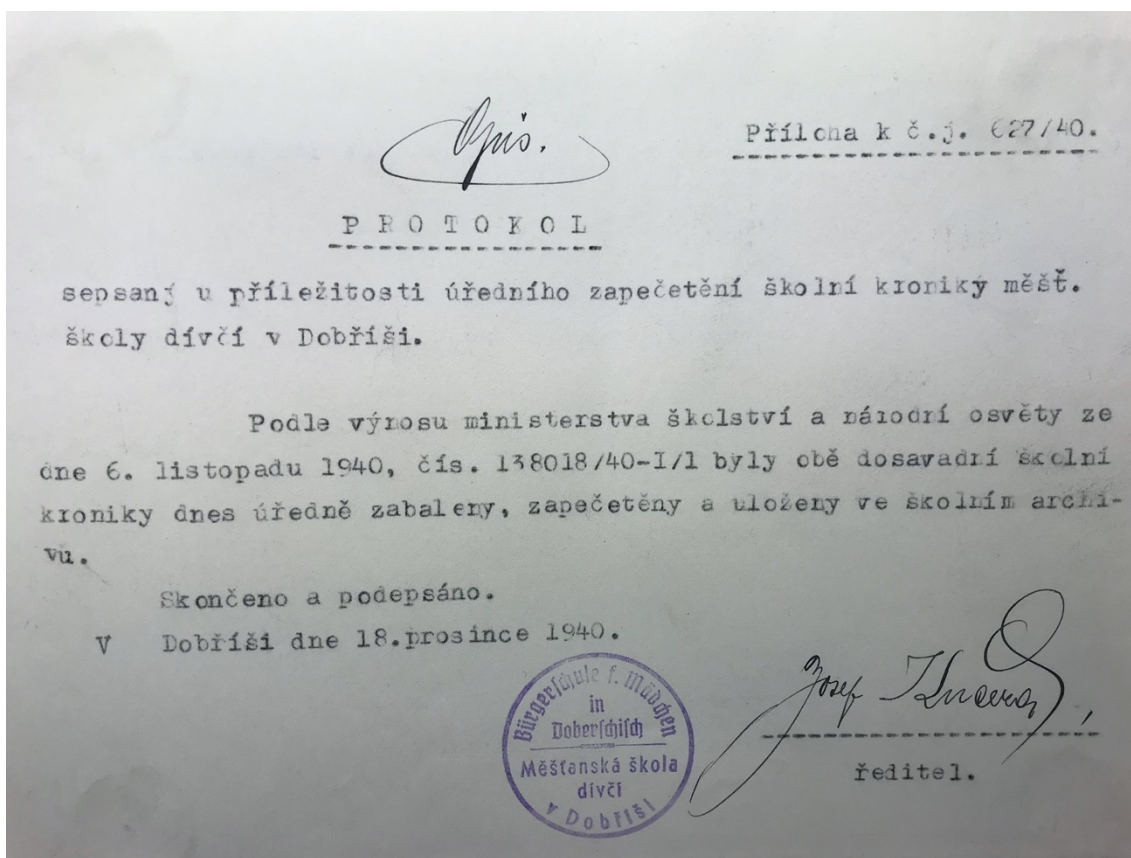
Statistika záctva na konci školního roku:

Třída:	Počet všech žáků	Počet žáků v úspěchu	Počet žáků mimo úspěch	náborčenská židli				náborčenská		Docházka ~ %
				č. řad.	č. brat.	č. čim.	č. sv. vys.	č. čim.	č. slon.	
I.	27	24	3	23	2	1	1	27	-	96,57
II.a	45	39	6	40	2	3	-	44	1	92,07
II.b	49	49	-	43	2	1	3	49	-	95,23
III.a	33	31	2	32	1	-	-	31	2	93,70
III.b	34	33	1	32	2	-	-	34	-	91,89
IV.	44	41	3	39	2	2	1	44	-	94,27
IV.A	29	21	8	22	6	1	-	28	1	96,91
IV.A ₁	30	23	7	26	2	2	-	30	-	96,70
Společně	291	261	30	257	19	10	5	287	4	94,55

²¹⁹ SOKA Příbram, Školní kronika měšťanské školy chlapecké v Dobříši 1940-1953, s. 19.

Příloha XI.

Protokol o úředním zapečetění kroniky měšťanské školy dívčí v Dobříši²²⁰

²²⁰ SOKA Příbram, Školní kronika dívčí školy měšťanské v Dobříši 1868-1940, příloha k č. j. 627/40.

1899

1949

Program

VZPOMÍNKOVÉHO VEČERA 50 LET OTEVŘENÍ ZDEJŠÍ ŠKOLNÍ BUDOVY A SOUČASNĚ OTEVŘENÍ ZDEJŠÍCH STŘEDNÍCH ŠKOL DŘÍVE MĚŠŤANSKÝCH ŠKOL,

který se koná ve středu dne 26. října 1949 o půl 8. hod. večer
v sále sokolovny v Dobříši.

I.

1. Československá státní hymna (Synkova kapela)
2. Recitační pásmo (žáci střední školy)
3. Slavnostní zahájení zasedání místní a újezdní školní rady (A. Beranová)
4. Proslov předsedy MNV J. Vančaty
5. Proslov okres. škol. inspektora St. Krejčího
6. Přednesení zápisů ze školní kroniky
7. Vzpomínky hostů přítomných při otevření školy 28. IX. 1899
8. Vzpomínky těch, kteří tehdy na stavbě školy pracovali
9. Přečtení seznamu učitelů
10. Přečtení seznamu žáků
11. Ukázky starých básní
12. Ukončení slavnostní schůze místní a újezdní školní rady
13. Píseň práce (Synkova kapela)

II.

14. J. Fučík: Valčík (Synkova kapela)
15. Tancuj, tancuj - U panského dvora - Bol jeden gajdoš - Žitko krásné (žáci stř. školy, odb. učitel J. Synek)
16. Čsl. beseda (žačky stř. školy, odb. uč. Bystřická)
17. Má královna (harmoniky - žáci střední školy)
18. Konopa - Vysoko zornička - Dej Bože - Ó překrásné hvězdičky (pěvecký soubor stř. školy dívčí, uč. V. Mrkáčková)
19. Kytička Kmochové pochodu (Synkova kapela)

Po skončení programu prohlídka starých zápisů.

Příloha XIII.

Fotografie dokumentující Svátek matek dne 13. května 1946²²¹

²²¹ SOKA Příbram, *Školní kronika měšťanské školy chlapecké v Dobříši 1940-1953*, s. 67.